

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

27

YASAMA YILI

3

SIRA SAYISI: 174

**Kilis Milletvekili Mustafa Hilmi Dülger ile 55
Milletvekilinin Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu
Teklifi (2/2555) ve İçişleri Komisyonu Raporu**

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
“http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/sirasayi_sd.sorgu_baslangic”
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• 2/2555 Esas Numaralı Teklifin

- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı 4
- Katılma Yazıları..... 5
- Genel Gerekçesi 5
- Madde Gerekçeleri 6

• İçişleri Komisyonu Raporu..... 9

• Muhalefet Şerhleri..... 13

• Teklif Metni..... 65

• İçişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin 65

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu Teklifimiz ve gerekçesi ekte sunulmaktadır.
Gereğini arz ederiz.

<i>Mustafa Hilmi Dülger</i>	<i>Kemal Çelik</i>	<i>Mustafa Arslan</i>
Kilis	Antalya	Tokat
<i>Ali Özkaya</i>	<i>Orhan Kırçalı</i>	<i>İshak Gazel</i>
Afyonkarahisar	Samsun	Kütahya
<i>Salih Cora</i>	<i>Atay Uslu</i>	<i>Fehmi Alpay Özalan</i>
Trabzon	Antalya	İzmir
<i>Ramazan Can</i>	<i>Mustafa Demir</i>	<i>Tahir Akyürek</i>
Kırıkkale	İstanbul	Konya
<i>İsmail Bilen</i>	<i>Sami Çakır</i>	<i>Arife Polat Düzgün</i>
Manisa	Kocaeli	Ankara
<i>Ceyda Çetin Erenler</i>	<i>Çiğdem Koncağül</i>	<i>Fatma Betül Sayan Kaya</i>
Kütahya	Tekirdağ	İstanbul
<i>Orhan Yegin</i>	<i>Rümeysa Kadak</i>	<i>Bülent Tüfenkci</i>
Ankara	İstanbul	Malatya
<i>Mustafa Köse</i>	<i>Yavuz Subaşı</i>	<i>İbrahim Yurdunuseven</i>
Antalya	Balıkesir	Afyonkarahisar
<i>Sabahat Özgürsoy Çelik</i>	<i>Semiha Ekinci</i>	<i>İsmail Tamer</i>
Hatay	Sivas	Kayseri
<i>Selman Özboyacı</i>	<i>Emrullah İşler</i>	<i>Bayram Özçelik</i>
Konya	Ankara	Burdur
<i>İffet Polat</i>	<i>Asuman Erdoğan</i>	<i>Abdullah Doğru</i>
İstanbul	Ankara	Adana
<i>Şirin Ünal</i>	<i>Cemil Yaman</i>	<i>Mehmet Sait Kirazoğlu</i>
İstanbul	Kocaeli	Gaziantep
<i>Ali Şahin</i>	<i>Bekir Kuvvet Erim</i>	<i>Ali Cumhuri Taşkın</i>
Gaziantep	Aydın	Mersin
<i>Yavuz Ergun</i>	<i>İbrahim Aydın</i>	<i>Erol Kaya</i>
Niğde	Antalya	İstanbul
<i>Hacı Ahmet Özdemir</i>	<i>Sena Nur Çelik</i>	<i>Vildan Yılmaz Gürel</i>
Konya	Antalya	Bursa
<i>Osman Ören</i>	<i>Rizgin Birlik</i>	<i>Pakize Mutlu Aydemir</i>
Siirt	Şırnak	Balıkesir
<i>Selim Yağcı</i>	<i>Jülide İskenderoğlu</i>	<i>Mustafa Canbey</i>
Bilecik	Çanakkale	Balıkesir
<i>Halil Etyemez</i>	<i>Mücahit Durmuşoğlu</i>	<i>Zülfü Demirbağ</i>
Konya	Osmaniye	Elâzığ
<i>İsmail Güneş</i>	<i>Ahmet Zenbilci</i>	
Uşak	Adana	

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanun Teklifine imzamı koyuyorum.

Gereğinin yapılmasını arz ederim.

22.01.2020

Ekrem Çelebi

Ağrı

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Çarşı ve Mahalle Bekçiliği hakkındaki Kanun Teklifine imzamı koyuyorum.

Gereğini arz ederim.

22/01/2020

Metin Yavuz

Aydın

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

(2/2555) Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu Teklifine imzamı koyuyorum.

Gereğinin yapılmasını arz ederim.

29.01.2020

Abdullah Nejat Koçer

Gaziantep

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu Teklifine imzamı koyuyorum.

Gereğini arz ederim.

Fatih Süleyman Denizolgun

İstanbul

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYONLAR (2/2555)	
ESAS	İçişleri Komisyonu
TALİ	Plan ve Bütçe Komisyonu

GENEL GEREKÇE

Kolluk teşkilatlarının koruma, yardım ve hizmet boyutlu stratejileri uygulamaya yönelik kendisini geliştirmesi demokratik toplumlar için bir gerekliliktir. Güvenlik hizmetleri, hizmet ihtiyacı duyan vatandaşların beklentileri yönünde şekillenmektedir. Ülkemizde halkın ihtiyaç duyduğu güvenlik hizmetleri kapsamında halka yakın, halkın problemlerini sahada çözecek yapıların etkinleştirilmesi gerekmektedir.

Kökleri Osmanlıya dayanan ve tarih içinde çarşı ve mahalle bekçiliği, kolluk ve polis yardımcısı rollerini taşımış olan bekçilik kurumu ilk defa şehir ve köylerde bekçilerin bulunmasını zorunlu hale getiren “Çarşı ve Mahalle Bekçileri Hakkında Kanun-ı Muvakkat” ile düzenlenmiştir. 14/7/1966 tarihli ve 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununun yürürlüğe girmesiyle yardımcı kolluk olarak varlığını devam ettirmiştir.

14/7/1966 tarihli ve 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu değişen mevzuat çerçevesinde güncelliğini yitirmiş, günün hukuki ve sosyal şartlarını takipten çok uzak kalmış ve ihtiyaçları karşılamaz hale gelmiştir. Bu çerçevede, 5757 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu, Devlet Memurları Kanunu ve Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Yardımcı Hizmetler Sınıfından, Emniyet Hizmetleri Sınıfına geçirilmiş olan çarşı ve mahalle bekçilerinin ülkemiz güvenlik yapısı içinde mevcudiyetinin korunması amaçlanarak; Kanun Teklifimiz ile çarşı ve mahalle bekçilerinin adli, önleyici, koruyucu görev ve yetkileri ile görevli oldukları mülki sınırlar içinde halkın istirahat, sağlık ve selametini sağlamaya yönelik görev ve yetkileri belirlenmektedir. Bu kapsamda ayrıca çarşı ve mahalle bekçilerinin Emniyet ve Jandarma teşkilatları bünyesinde genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olmak üzere istihdam edilen silahlı bir kolluk olarak düzenlenmesi ve sınav, atama ve çalışma şartları ile hukuki statülerinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Madde ile, Kanunun amacı düzenlenmektedir.

Madde 2- Madde ile, çarşı ve mahalle bekçilerinin genel kolluk kuvvetlerine yardımcı ve silahlı bir kolluk olduğu ve Emniyet ve Jandarma teşkilatlarında istihdam edilen çarşı ve mahalle bekçilerinin amirlerinin meslek hiyerarşileri içerisinde tespit edileceği düzenlenmektedir.

Madde 3- Madde ile, çarşı ve mahalle bekçisi olarak istihdam edileceklerde 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinde sayılan genel şartlar ile İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenen özel şartların aranması ve çarşı ve mahalle bekçisi olarak istihdam edilmek için İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara göre yapılacak giriş sınavında başarılı olmak şartı aranması öngörülmektedir.

Madde 4- Madde ile, çarşı ve mahalle bekçisi giriş sınavlarında başarılı olan, görevini yapmaya engel olabilecek bir hastalık veya engeli bulunmadığı sağlık kurulu raporu ile tespit edilmiş olanların Emniyet veya Jandarma teşkilatlarına İçişleri Bakanının onayı ile aday memur olarak atanması, adaylık süresinin bir yıldan az iki yıldan fazla olamaması ve adaylık süresi içerisinde verilen temel ve hazırlayıcı eğitimlerde başarılı olanların asaleten atamalarının yapılması öngörülmektedir.

Madde ile ayrıca, adaylık süresi içinde temel ve hazırlayıcı eğitim devrelerinin her birinde başarısız olanlarla adaylık süresi içinde hal ve hareketlerinde memuriyetle bağdaşmayacak durumları, göreve devamsızlıkları tespit edilenlerin, aylıktan kesme veya kademe ilerlemesinin durdurulması cezası almış olanların memuriyetle ilişkilerinin İçişleri Bakanının onayı ile kesilmesi öngörülmektedir.

Madde 5- Madde ile, çarşı ve mahalle bekçilerinin görevli olduğu mülki sınırlar içerisinde halkın istirahat, sağlık ve selametini sağlamaya ilişkin görevleri düzenlenmektedir.

Madde 6- Madde ile, çarşı ve mahalle bekçilerinin kamu düzenini ve kamu güvenliğini sağlama kapsamındaki önleyici ve koruyucu görevleri düzenlenmektedir.

Madde 7- Bir suç veya kabahatin işlenmesini önlemek, suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek, hakkında yakalama emri ya da zorla getirme kararı verilmiş olan kişileri tespit etmek, kişilerin hayatı, vücut bütünlüğü veya malvarlığı bakımından ya da topluma yönelik mevcut veya muhtemel bir tehlikeyi önlemek amacıyla çarşı ve mahalle bekçilerinin kişileri ve araçları durdurması bir zorunluluktur.

Madde ile, çarşı ve mahalle bekçilerinin görev bölgelerinde ve çalışma saatleri içerisinde kişileri ve araçları durdurma ve kimlik sorma yetkisi düzenlenmektedir.

Durdurma yetkisinin kullanılabilmesi için, makul bir sebebin bulunmasının gerektiği ve süreklilik arz edecek, fiili durum ve keyfiliğe oluşturacak şekilde durdurma işleminin yapılamayacağı hüküm altına alınmaktadır.

Çarşı ve mahalle bekçilerinin, görevlerini yerine getirirken, kendisinin bekçi olduğunu belirleyen belgeyi gösterdikten sonra kişilere, kimliğine ve durdurma sebebine ilişkin sorular sorabilmesi ve durdurduğu kişiden kimliğini veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini isteyebilmesi öngörülmektedir. Çarşı ve mahalle bekçilerinin kişilerin kimliğini görmek istemesi karşısında, herkes nüfus cüzdanı, pasaport veya diğer resmi bir belgeyi göstererek veya başka bir suretle kimliğini ispat etmek zorundadır. Çarşı ve mahalle bekçilerinin, kimliğini geçerli bir belge ile ispatlayamayanlara bu hususta gerekli kolaylığı göstermesi öngörülmektedir. Kişilerin kimliğini ispat etmesi halinde, kişilerden, başka belge göstermesi veya getirmesi istenemeyecektir. Ayrıca kimliği belirlenemeyen kişi tutularak durumdan derhal genel kolluk görevlilerinin haberdar edilmesi öngörülmektedir.

Makul sebebin varlığı, bu kişiyle kurulacak iletişim süresince kişiyi durdurmayı ve bekletmeyi gerektirir. Durdurma süresinin durdurmanın sebebine esas teşkil eden işlemin gerçekleştirilmesi için ihtiyaç duyulan makul süreden fazla olamayacağı, durdurma sebebinin ortadan kalkması halinde kişilerin ve araçların ayrılmasına izin verileceği hüküm altına alınmaktadır.

Çarşı ve mahalle bekçilerinin, durdurduğu kişi üzerinde veya aracında silah veya tehlike oluşturan diğer bir eşyanın bulunduğu hususunda yeterli şüphenin varlığı halinde, kendisine veya başkalarına zarar verilmesini önlemek amacıyla el ile dıştan kontrol dahil gerekli tedbirleri alabileceği düzenlenmektedir. Bu kapsamda, durdurulan kişi üzerinde, giysilerinden herhangi birisi çıkarılmaksızın, elle, yüzeysel olarak, yoklama biçiminde bir kontrol yapılabilir. Yoklama ve sıvazlama, durdurma sırasında, bekçinin kontrol amaçlı yapabileceği işlemlerdir. Bu işlem, şüphenin kuvvetlendiği durumlarda yerine getirilecek bir tedbirdir. Yoklama, görevli bekçi tarafından el ile şüphelenilen kişinin üstünün, mahremiyetine ve elbisesinin detaylarına vakıf olunmayacak ve elbisesi çıkartılmayacak şekilde farklı noktalarına dokunulmak suretiyle kontrol edilmesini ve suç unsuru eşyaların bulunup bulunmadığının belirlenmesini ifade etmektedir. Sıvazlama ise yoklama işleminin, elin kişinin üstünden kaldırılmaksızın sürekli bir şekilde gezdirilmesi suretiyle yerine getirilmesidir. Ancak, bu amaçla kişinin üzerindeki elbisenin çıkarılması veya aracın, dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin açılması istenemeyecektir.

Madde 8- Madde ile, çarşı ve mahalle bekçilerinin kamu düzeni ve kamu güvenliğini sağlamak amacıyla ifa edeceği adli görev ve yetkileri düzenlenmektedir.

Madde 9- Madde ile, çarşı ve mahalle bekçilerinin 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun 16 ncı maddesi kapsamında zor ve silah kullanma yetkisini haiz olduğu düzenlenmektedir.

Madde 10- Madde ile, çarşı ve mahalle bekçilerinin mevzuatta genel kolluk kuvvetlerine tevdi edilen görevlerde genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olacakları düzenlenmektedir.

Madde 11- Madde ile, çarşı ve mahalle bekçilerinin kolluk hizmet ve görevleri dışında her ne suretle olursa olsun çalıştırılmayacağı düzenlenmektedir.

Madde 12- Madde ile, çarşı ve mahalle bekçilerinin haftalık çalışma süresi kırk saat olarak düzenlenmekte ve emniyet ve asayişin gerektirdiği durumlarda haftada bir gün istirahat verilmek kaydıyla bu sürenin artırılabilmesi öngörülmektedir.

Ayrıca çarşı ve mahalle bekçilerinin günlük çalışma saatlerinin esas olarak güneşin batışı saatinden doğuşu saatine kadar olan zaman dilimini kapsayacak şekilde düzenlenmesi, çarşı ve mahalle bekçilerinin güvenlik veya kamu düzeni ile görevi etkileyen zorunluluk halleri haricinde maddede belirtilen çalışma süresi ve saatleri dışında çalıştırılmayacağı ancak güvenlik veya kamu düzeni ile görevi etkileyen zorunluluk hallerinde İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelik kapsamında farklı çalışma süresi ve saati belirlenebileceği öngörülmektedir.

Madde 13- Madde ile, çarşı ve mahalle bekçilerinin disiplin, ödüllendirme ve performans değerlendirme işlemlerinde istihdam edildikleri genel kolluk kuvvetine göre Emniyet Hizmetleri Sınıfı ya da Jandarma Hizmetleri Sınıfı mensuplarına uygulanan hükümlerin uygulanacağı düzenlenmektedir.

Madde 14- Madde ile, bu Kanunun uygulanmasına ilişkin hususların İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikler ile düzenlenmesi öngörülmektedir.

Madde 15- Madde ile, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 36 ncı maddesinde yapılan değişiklik ile Jandarma Teşkilatında istihdam edilen çarşı ve mahalle bekçilerinin Jandarma Hizmetleri Sınıfına dahil edilmesi öngörülmektedir.

Madde ile ayrıca, 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununda yapılan düzenleme ile Emniyet veya Jandarma teşkilatlarında istihdam edilecek çarşı ve mahalle bekçilerinin özlük ve mali hakları açısından farklılık oluşmaması, aynı görev ve yetkileri haiz personel arasında yeknesaklık sağlanması öngörülmektedir.

Madde 16- Madde ile, 14/7/1966 tarihli ve 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununun yürürlükten kaldırılması ve 772 sayılı Kanuna mevzuatta yapılan atıfların bu Kanuna yapılmış sayılması amaçlanmaktadır.

Geçici Madde 1- Madde ile, bu Kanunla çıkarılması öngörülen yönetmeliklerin Kanunun yayımı tarihinden itibaren altı ay içinde çıkarılması ve bu yönetmelikler yürürlüğe girinceye kadar uygulamada aksaklık yaşanmaması amacıyla mevcut yönetmeliklerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunması öngörülmektedir.

Madde 17- Yürürlük maddesidir.

Madde 18- Yürütme maddesidir.

İçişleri Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

İçişleri Komisyonu

03/02/2020

Esas No: 2/2555

Karar No: 5

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

1. Giriş

Kilis Milletvekili Mustafa Hilmi DÜLGER ve 55 milletvekili tarafından hazırlanarak 22/01/2020 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan ve Başkanlıkça aynı tarihte tali komisyon olarak Plan ve Bütçe Komisyonuna, esas olarak Komisyonumuza havale edilen 2/2555 esas numaralı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu Teklifi Komisyonumuzun 28/01/2020 ve 29/01/2020 tarihli toplantılarında görüşülmüştür.

Teklif görüşmelerine İçişleri Bakan Yardımcısı Muhterem İNCE ile İçişleri Bakanlığı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sosyal Güvenlik Kurumu yetkilileri katılmıştır.

2. Teklifin İçeriği

Kanun Teklifi ile:

- Çarşı ve mahalle bekçilerinin kurumsal hiyerarşi içerisindeki yerinin belirlenmesi,
  - Bekçi istihdamına ilişkin şartların belirlenmesi,
  - Bekçilere görev saatleri içerisinde ve görevlendirildikleri bölgede halkın istirahat, sağlık ve selametini sağlamak bakımından; genel durumu itibarıyla yardıma muhtaç olanlara yardım etmek ve büyük tehlike arz eden yangın ve su baskını gibi afetlerde mahalle sakinlerini derhal uyarmak vd. görevlerin verilmesi,
  - Bekçilere önleyici görev ve yetkiler bakımından; görev saatleri içinde görevlendirildikleri bölgede devriye hizmetini yürütmek, halkın sükün ve istirahatini bozanları ve başkalarını rahatsız edenleri engellemek, kişilerin can, mal ve ırzına yönelik saldırı ve tehditleri önlemek ve genel kolluk kuvvetleri gelinceye kadar gerekli tedbirleri almak vd. görevlerin verilmesi,
  - Bekçilere görev bölgesi ve çalışma saatleri ile sınırlı kalmak ve belirli koşulların meydana gelmesi şartıyla, kişileri ve araçları durdurma ve durdurulan kişilere kimlik sorma yetkisi verilmesi,
  - Bekçilere adli görev ve yetkiler bakımından; suç işlenirken veya işlendikten sonra izleri meydanda iken, şüphelileri yakalamak, suç delillerinin kaybolmaması için tedbirler almak, olay tanıklarının kimlik ve adres bilgilerinin tespit edip kolluk birimlerine bildirmek vd. görevlerin verilmesi,
  - Bekçilere 2559 sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanununun 16 ncı maddesinde belirtilen durumlarda zor ve silah kullanma yetkisinin verilmesi,
  - Bekçilere mevzuatta belirtilen şekilde genel kolluk kuvvetlerine verilen görevlerde genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olma zorunluluğu getirilmesi,
  - Bekçilerin kolluk hizmet ve görevleri dışında çalıştırılma yasağı getirilmesi,
  - Bekçilerin haftalık çalışma saatinin belirlenmesi,
  - Bekçilerin disiplin, ödül ve performans değerlendirme bakımından bağlı oldukları mevzuatın belirlenmesi
- öngörülmüştür.

3. Komisyon Görüşmeleri

Teklif hakkında ilk imza sahibi Kilis Milletvekili Mustafa Hilmi Dülger;

- Çarşı ve mahalle bekçilerinin görevlerini geceleri ve yaya olarak ifa ederek suçu önlemekte olduğunu, meydana gelen suça ilişkin şüphelilerin yakalanmasında ve sorumluluk alanına giren bölgelerde asayişin düzenli bir şekilde sağlanmasında etkin şekilde görev aldığını,

- Çarşı ve mahalle bekçilerine ilişkin mevcut kanunun değişen kurum ve mevzuatlar çerçevesinde güncelliği yitirdiğini bu sebeple çarşı ve mahalle bekçiliğinin Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olmak üzere tekrar düzenlenmesinin amaçlandığını,

- Bekçilere adli, önleyici, koruyucu görev ve yetkiler ile görevli oldukları mülki idare sınırları içerisinde halkın istirahat, sağlık ve selametini sağlamaya yönelik görev ve yetkilerin tevdi edilmesinin amaçlandığı,

- Bekçiliğin genel kolluk kuvvetlerine yardımcı ve silahlı bir kuruluş olarak yeniden yapılandırıldığını,

- Bekçilerin atanma ve eğitim usulleri, adaylık memurluk süresi ile temel hazırlayıcı eğitimlerde başarısız olan adaylara yönelik işlemlerin düzenlendiğini,

- Bekçilere bir suç veya kabahatin işlenmesini önlemek, suç işlendikten sonra da kaçan faillerin yakalanmasını sağlamak, failleri tespit etmek ve sair sebeplerle görev saatleri içerisinde görev bölgelerinde kişileri ve araçları durdurabilme ayrıca kimlik sorabilme yetkisi getirildiğini,

- Bekçilerin çalışma sürelerinin genel olarak haftada kırk saat olarak belirlendiğini ve bekçilere haftada bir gün izin hakkı tanındığını,

- Güvenlik ve kamu düzeniyle görevi etkileyen zorunluluklar bakımından gerekli olan hallerde çalışma sürelerini belirleme yetkisinin İçişleri Bakanlığına verildiğini,

- Bekçi adaylarında aranacak özel şartların İçişleri Bakanlığınca belirleneceğini,

- Kırsalda görev yapacak bekçilerin Jandarma Hizmetleri Sınıfına dahil edilmesinin hedeflendiğini, ifade etmiştir.

Komisyon üyeleri tarafından Teklif lehinde ve aleyhinde,

- Teklifte çarşı ve mahalle bekçilerinde aranacak şartları belirlemede yetkinin İçişleri Bakanlığına verildiğini ve sınavların ne şekilde yapılacağıın net olmadığı,

- Bekçi alımlarında sınavın yazılı veya sözlü yapılacağına dair hüküm bulunması gerektiği,

- Yapılacak sözlü sınavlarda kameranın bulunmasının objektifliği sağlayacağı,

- Bekçi alımlarında eğitim şartının en az lise seviyesinde olması gerektiği,

- Ülkemizde kişi başına düşen güvenlik görevlisi sayısının fazla olması sebebiyle bu sayıyı artıracak düzenlemeler yerine yeni yöntemlerin geliştirilmesi gerektiği,

- Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığına alternatif yeni bir silahlı kolluk kuvveti kurulduğu ve güvenlik sisteminde çok başlılığın sorun arz edebileceği,

- Bekçilerin durdurma ve kimlik sorma yetkisinde aranan "makul şüphe" şartının detaylandırılmasının olası suiistimallerin önüne geçeceği,

- Bekçilerin karşı cinsi kontrol edip edemeyeceğinin hükme bağlanmasının elzem olduğu,

- Teklifte bekçilere geniş takdir yetkisi tanıyan yetkilerin verildiği ve bu nedenle kanun teklifinin Anayasaya aykırı olduğu,
- Bekçilere şoför, koruma vb. görevlerin verilmemesinin hükme bağlanması gerektiği,
- Bekçilerin de polis memurları gibi uzun ve detaylı bir eğitimden geçmeleri gerektiği,
- Geleneksel anlamda çarşı kültürünün ortadan kalkması sebebiyle çarşı ve mahalle bekçisi yerine gece bekçisi ibaresinin kullanılmasının gerektiği,
- Gece çalışacak olan bekçilere verilen haftalık bir gün iznin yeterli olmadığı,
- Çalışma saatlerinin güneşin batış ve doğuşuna göre ayarlanması sebebiyle çalışma saatlerinde ülke genelinde bir yeknesaklığın olamayacağı,
- Bekçilerin köylerde ve mezralarda çalıştırılıp çalıştırılmayacağına teklifte net olarak ifade edilmesinin gerekliliği,
- Teklifte bekçilere getirilen performans değerlendirme sisteminin somut şartlara tabi olması gerektiği,
- Kanun teklifinin birçok maddesinde yönetmeliklere atfı yapılmasının kanun yapım tekniği açısından sakıncalı olduğu,
- Çarşı ve mahalle bekçiliğinin değişen şartlara göre yeniden düzenlenerek bekçilerin, uyuşturucu ile mücadele, şehir güvenliği, hırsızlık, kapkaç vb. konularda daha etkin görev yapabileceği,
- 1995 ve 2016 yılları arası bekçi istihdamı yapılmadığı ve 2016 yılı ve sonrası yapılan çarşı ve mahalle bekçisi alımlarında en az lise mezunu seviyesinde eğitimi olanların istihdam edildiği,
- Adli ve önleme aramaları yönetmeliğinde bulunan "Yoklama suretiyle kontrol, kişinin cinsiyetinde bulunan görevli tarafından yapılır." ibaresinin bekçilerin sadece hemcinslerini kontrol edebileceğini hüküm altına aldığı, bu sebeple tartışmaya mahal olmadığını,
- Güvenlik ve iklimsel koşullar sebebi ile çarşı ve mahalle bekçilerinin çalışma saatlerini belirleme yetkisinin İçişleri Bakanlığına devredilmesinin yerinde olduğu,
- Emniyet görevlilerinin vatandaşa tavırlarının batılı polislerden daha yumuşak ve insani olduğunu bu sebeple bekçilere getirilen eleştirilerin dayanaksız olduğu,
- Teklif ile bekçileri başka görevlerde çalıştırma yasağının getirildiğini bu sebeple bekçilere şoför, koruma vb. görevlerin tevdi edilmesinin mümkün olmadığı görüşleri dile getirilmiştir.

4. Teklif Metnine İlişkin Değişiklikler

Komisyon görüşmelerinde Teklifin 7 nci maddesinin gerekçesinde yer alan sıvazlama kelimesi ve açıklaması üyeler tarafından eleştirilmiş, kelimenin madde gerekçesinden çıkarılmasının gerektiği belirtilmiştir. Bu amaçla 7 nci madde metninden çıkartılmış ve görüşmelerin devamında, gerekçesinde sıvazlama kelimesi ve açıklamasının olmadığı yeni bir madde ihdası yapılmıştır. Teklifin değiştirilen hükümler başlıklı 15 inci maddesinde çarşı ve mahalle bekçilerinin emeklilik yaş haddini 60 olarak düzenleyen değişiklik yapılmıştır. Ayrıca Teklifin 1, 4, 6, 8, 12 ve Geçici 1 inci maddeleri redakte edilmiştir.

İçtüzüğün 45 inci maddesi uyarınca, Teklifin Genel Kuruldaki görüşmelerinde Komisyonumuzu temsil etmek üzere Giresun Milletvekili Kadir AYDIN, Tekirdağ Milletvekili Mustafa YEL, Bilecik Milletvekili Selim YAĞCI, Kocaeli Milletvekili Cemil YAMAN ve Düzce Milletvekili Ümit YILMAZ özel sözcüler olarak seçilmiştir.

Raporumuz Genel Kurulun onayına sunulmak üzere Başkanlığa arz olunur.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Celalettin Güvenç</i>	<i>Sermet Atay</i>	<i>Alev Dedegil</i>
Kahramanmaraş	Gaziantep	İstanbul
Kâtip	Üye	Üye
<i>Müslüm Yüksel</i>	<i>Mehmet Metanet Çulhaoğlu</i>	<i>Nihat Yeşil</i>
Gaziantep	Adana	Ankara
	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Ensar AYTEKİN</i>	<i>Yaşar Tüzün</i>	<i>Selim Yağcı</i>
Balıkesir	Bilecik	Bilecik
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Bu raporun özel sözcüsü)
Üye	Üye	Üye
<i>Erkan Aydın</i>	<i>Oğuzhan Kaya</i>	<i>Ümit Yılmaz</i>
Bursa	Çorum	Düzce
(Muhalefet şerhimiz vardır)		(Bu raporun özel sözcüsü)
Üye	Üye	Üye
<i>Kadir Aydın</i>	<i>Fatih Süleyman Denizolgun</i>	<i>Zeynel Özen</i>
Giresun	İstanbul	İstanbul
(Bu raporun özel sözcüsü)		(Muhalefet şerhim vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Ahmet Çelik</i>	<i>Ali Öztunç</i>	<i>Mustafa Hilmi Dülger</i>
İstanbul	Kahramanmaraş	Kilis
(Muhalefet şerhimiz ektedir)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	
Üye	Üye	Üye
<i>Cemil Yaman</i>	<i>Ahmet Çakır</i>	<i>Tamer Akkal</i>
Kocaeli	Malatya	Manisa
(Bu raporun özel sözcüsü)		
Üye		Üye
<i>Faruk Sarıaslan</i>		<i>Mustafa Yel</i>
Nevşehir		Tekirdağ
(Muhalefet şerhimiz vardır)		(Bu raporun özel sözcüsü)

MUHALEFET ŞERHİ

14 Temmuz 1966 tarihli ve 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu'nu yürürlükten kaldırarak bekçileri genel kolluk teşkilatları bünyesine “*silahlı bir kolluk*” olarak dahil eden Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu teklifi; bekçilik kurumunu düzenleme şekli itibarıyla birçok ciddi sakınca ve Anayasa'ya aykırılık içermektedir. Cumhuriyet Halk Partisi; bekçilik kurumunun kendisine değil, bekçiliğin kanun teklifindeki kusurlu, hatalı ve eksik düzenleniş şekline karşıdır.

Aşağıda; öncelikle kanun teklifiyle ilgili genel sorunlara ilişkin itirazlar yapılacak (I.), ardından maddelere ilişkin muhalefet sebepleri ifade edilecektir (II.).

I. Kanun Teklifine Genel İtirazlar

Kanun teklifi; keyfi bir kolluk yapısı oluşturmaktadır (A), bekçilerin görev ve haklarını uygun şekilde düzenlememektedir (B), bekçi yardımcı kolluğunu doğru şekilde isimlendirmemektedir (C) ve kanun yapma tekniğine uygun olmayan usuller benimsemektedir (D).

A) Kanun Teklifi, Keyfi Bir Kolluk Yapısı Oluşturmaktadır

Kanun teklifinin, hangi sebeple bekçileri genel kolluk teşkilatları bünyesine dahil ettiği belirsizdir (1). Kanun teklifi, Anayasa'nın açık hükmüne rağmen, çarşı ve mahalle bekçileri yardımcı kolluğunun örgütlenmesi, özlük işleri ve çalışma şekillerini düzenlememektedir (2). Teklif metni, temel hak ve özgürlükleri tehdit edecek şekilde, bir hukuk

devletinin temel taşlarından olan hukuki belirlilik ve güvenlik ilkelerine aykırılıklar içermektedir (3).

1) Bekçilerin genel kolluk teşkilatları bünyesine dahil edilme amacı belirsizdir

Teklif, bekçileri “kolluk” olarak isimlendirmekten kaçınan yürürlükteki 772 sayılı Kanun’dan ayrılarak, çarşı ve mahalle bekçilerini yardımcı “*silahlı bir kolluk*” olarak nitelemekte ve onları organik olarak genel kolluğa dahil etmektedir (m.2). Gece ihtiyacı duyulan kolluk faaliyetlerini sağlamak için halihazırda var olan emniyet, jandarma teşkilatlarıyla, 772 sayılı Kanun’un düzenlediği şekliyle var olan bekçi teşkilatını kullanmak yerine, hangi sebeple genel kolluk teşkilatları içerisine geniş yetkilerle donatılan yeni bir silahlı “kolluk” kategorisinin dahil edildiği bilinmemektedir. Kanun teklifinin, bekçilere, polislerinkiyle kıyaslanabilir önem ve ölçüde görev ve yetki veren yaklaşımı da dikkate alındığında, ülkedeki kolluk yapısını yeniden şekillendiren böylesine önemli bir kanun teklifinin genel gerekçesinin, öngörülen silahlı kolluğun gerekliliği konusunda doyurucu bir izah getirmediğini ifade etmek gerekir. Genel gerekçe; 772 sayılı Kanun’un değişen mevzuat çerçevesinde güncelliğini yitirdiği, günün hukuki ve sosyal şartlarını takipten çok uzak kalmış ve ihtiyaçları karşılamaz hale gelmiş olduğu görüşünü ileri sürmektedir. Hiçbir somut izah içermeyen bu soyut gerekçe; ne bekçilerin polis ve jandarmanıninkilerle kıyaslanabilir görev ve yetkilerle donatılarak genel kolluk teşkilatları bünyesinde “silahlı bir kolluk” olarak

nitelenmesindeki kamu yararını ne de kanun teklifinin hangi sebeple ilga edeceği 772 sayılı Kanun'un bekçilerin teşkilatı, özlük işleri ve çalışma şekilleriyle ilgili olarak getirdiği ayrıntılı hükümlerin yerine “*günün hukuki ve sosyal şartları*”na uygun yeni ayrıntılı hükümler koymayıp, çok önemli görev ve yetkileri bulunan bekçilerin hukuki rejimini yürütmeye terk ettiğini açıklayabilmektedir.

2) Çarşı ve mahalle bekçileri yardımcı kolluğunun örgütlenmesi, özlük işleri ve çalışma şekilleri kanun teklifinde düzenlenmemiştir

Her ne kadar kanun teklifinin 1. maddesi, kanunun amacını, çarşı ve mahalle bekçisi olarak istihdam edileceklerde aranan şartlara, çarşı ve mahalle bekçilerinin atama ve adaylık süreçlerine, görev ve yetkileri ile çalışma şekillerine ilişkin esasları düzenlemek olarak ifade etse de; teklif, genel kolluk teşkilatları içerisinde yardımcı kolluk olarak ihdas ettiği çarşı ve mahalle bekçilerinin örgütlenme şekli, özlük işleri ve çalışma şekilleriyle ilgili olarak asgari bir belirlilik taşımamaktadır. Teklif, istihdam edilecek bekçilerde aranacak şartlar, atama ve adaylık süreçleri, istihdam edilecek bekçi sayısının hangi ihtiyaç ve ölçütlere göre belirleneceği (ve böylece bekçilerin genel kolluk içerisinde taşıyacağı etki ve önem derecesi), bekçilerin hiyerarşik amirlerinin kim olacağı ve genel olarak bekçilerin özlük işleri konularında sessizdir. Kanun teklifinin, bir yandan bekçileri çok sayıda önemli görev ve yetki sahibi “*silahlı bir kolluk*” haline getirerek genel kolluk teşkilatları bünyesine dahil etmesi ama öte yandan bekçilerin örgütlenme şekli, özlük işleri ve çalışma şekilleriyle ilgili olarak gerekli düzenlemeleri

yapmaması, büyük bir çelişki ve tutarsızlıktır. Kanun teklifinde, geniş görev ve yetkilerin verildiği bekçilerin örgütlenme şekli ve özlük haklarıyla ilgili olarak gerekli kuralların koyulmaması; önemli yetkilerle donatılmış silahlı bir kolluk kategorisini tamamen yürütmenin kanun tarafından çerçevesiz bırakılması tasarruf alanına teslim etmek anlamına gelmektedir.

Kuşkusuz, Anayasa'nın 2. maddesine göre bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'nde, idari yapılanmanın, -hele ki silahlı bir kolluk kuvveti söz konusu olduğunda-, böylesine gayriciddi şekilde örgütlenme(me)si mümkün değildir. Anayasa'nın 123. maddesinin ilk fıkrası uyarınca, "*İdare, kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir*". Bekçi yardımcı kolluğunun kuruluşuna ilişkin asgari unsurları içermeyen, hukuki belirlilik taşımayan ve bu temel konuyu çıkarılacak yönetmeliğe bırakan muhalefet konusu kanun teklifi, Anayasa m.123/1'e aykırıdır.

Bekçilerin statüsünü ve hukuki rejimini belirlemeyen ve bekçilerin statü ve hukuki rejimini düzenleyen 772 sayılı Kanun'u ilga eden muhalefet konusu kanun teklifi; bekçilerin nitelikleri, atanmaları, görev ve yetkileri, hakları ve yükümlülükleri, aylık ve ödenekleriyle diğer özlük işlerinin kanunla düzenleneceğini öngören Anayasa madde 128/2'ye aykırıdır.

Anayasa Mahkemesi de; kamu görevlilerine ilişkin statü hukukunun normatif eksenini kanunun oluşturduğunu ifade etmektedir : "*Kamu görevlilerinin devlet ile olan ilişkileri statü hukuku içinde*

yürütülmektedir. Devlet, statüleri kanunlarla belirlenen ve bu statü kurallarına göre mesleğe alınan kamu görevlilerine atama, yükselme, aylık, ödül, nakil ve sınav gibi hak veya yükümlülükler getirebilir” (AYM, E.S. : 2018/73, K.S. : 2019/65, K.T. : 24/7/2019, § 195).

Anayasa'nın açık hükümleri ve Anayasa Mahkemesi'nin yaklaşımı dikkate alındığında; kanun koyucu sorumluluğu, muhalefet konusu kanun teklifini kanunlaştırmamayı gerektirir.

Kanun teklifinin bekçi yardımcı kolluğunun kuruluşunu ve özlük işlerini düzenlememesi öylesine aşikâr ve manidar bir eksiklik oluşturmaktadır ki; halihazırda yürürlükte olan ve çarşı ve mahalle bekçilerini genel kolluk içinde “silahlı bir kolluk” olarak düzenlemeyen 772 sayılı Kanun dahi, bekçi teşkilatı ve bekçilerin özlük işleriyle ilgili oldukça ayrıntılı hükümler içermektedir. Hal böyleyken, bekçileri “silahlı bir kolluk” olarak genel kolluk teşkilatları bünyesine dahil eden bir kanun teklifinin, teşkilat yapısı ve özlük işleriyle ilgili olarak yürürlükteki 772 sayılı Kanun'dan daha kapsamlı düzenlemeler getirmesi gerekirken, muhalefet konusu teklif, bu açılardan sessiz kalmakta, kanun düzeyinde düzenlenmesi gereken bu konuları tamamen yürütmenin tasarrufuna bırakmaktadır. Bu eksiklik, başka bir açıdan daha manidardır: Kanun teklifi, bekçilerin geniş görev ve yetkilerini belirlerken, yürürlükteki 772 sayılı Kanun'dan esinlenmiş; ancak iş bekçi kolluğunun teşkilat yapısı ve özlük işlerine gelince, söz konusu Kanun'un konuya ilişkin olarak ayrıntılı düzenlemeler getirdiği gerçeğini görmezden gelmiştir.

Çarşı ve mahalle bekçileri yardımcı kolluğunun örgütlenmesi ve özlük işleri konularının kanun teklifinde düzenlenmemesi, ama buna karşın bekçilerin geniş görev ve yetkilerle donatılması; bir yandan teşkilatı ve özlük işleri tamamıyla yürütmenin keyfiliğine terk edilmiş, öte yandan da hukuki işlem ve eylemlerinde kanunun gücünü arkasına alan ve böylece son tahlilde Anayasa'ya ve hukuka değil, yürütmeyi teşkil eden kişilerin arzularına göre şekillenip faaliyet göstermesi riski bulunan, bağımlı bir kamu personeli sınıfının doğmasına yol açabilecektir. Soyut ve genel bir kanunun yarattığı objektif bir hukuki rejim tarafından düzenlenmeyen böyle bir silahlı kolluğun uygulamalarını hukuk içinde tutmanın mümkün olmadığı açıktır. Tamamen yürütmenin tercihleri tarafından istihdam edilecek silahlı bekçilerin kendilerini kanuna değil, özellikle işsizliğin böylesine yüksek oranlarda seyrettiği bir dönemde, işverenleri olarak görecekləri siyasi iradeye tabi hissetme riskleri büyüktür. Cumhuriyet Halk Partisi; bekçilik kurumuna değil, bekçilik teşkilatının kanun düzeyinde güvenceli şekilde düzenlenmeyip, yürütmenin keyfiliğine tabi silahlı bir kolluk haline getirilmesine karşıdır.

Öte yandan, kanun teklifi, 1. maddesinde, bekçilerin çalışma şekillerine ilişkin esasları da düzenleyeceğini ifade etmekle beraber, gerçekte, bu konuda da gerekli kuralları koymamaktadır. Örneğin, yürürlükteki 772 sayılı Kanun'a göre, bekçilerin görevlerinden birisi, "*Vazife saatleri içinde tahdid edilen muntakasını fasılsız surette dolaşmak*"tır. Her ne kadar teklifin genel gerekçesi, 772 sayılı Kanun'un "*günün hukuki ve sosyal şartlarını takipten çok uzak kalmış*

ve ihtiyaçları karşılamaz hale gelmiş” olduğu tespitini yapsa da; kanun teklifi, bekçilerin çalışma şekillerinin günün hukuki ve sosyal şartlarına nasıl adapte edileceğini belirtmemekte, örneğin bekçilerin mıntıklarını eskiden olduğu gibi ara vermeden yaya şekilde mi dolaşacakları yoksa taşıt mı kullanacakları gibi çalışma şekillerine ilişkin asgari kuralları içermemektedir. Polis ve jandarma dışında yardımcı bir silahlı kolluğu düzenleme iddiasında olan kanun teklifinin; bekçilerin, polis ve jandarmadan, çalışma şekillerinin hangi hususiyetleri uyarınca ayrıldıklarını belirlemesi gerekirdi.

3) Kanun teklifi, birçok açıdan temel hak ve özgürlükleri tehdit edecek şekilde hukuki belirlilik ve güvenlik ilkelerine aykırıdır

Teklifteki birçok düzenleme; hukuki belirlilik ve güvenlik ilkelerine aykırıdır ve keyfî durumlar yaratmaya elverişlidir. Her ne kadar, Avrupa insan hakları hukukunun temel ilkelerinden olan kişisel özerklik ilkesi uyarınca, kişinin, hayatını, kendi tercihleri istikametinde özgürce yaşayabilmesi gerekse de; kanun teklifi, muhtelif maddelerinde kullandığı belirsiz ifadeler ve bekçilere tanıdığı kapsamı belirsiz yetkilerle (bkz. özellikle m.5/1-b, m.6/1-ç, m.6/1-g, m.7/1-a, m.7/1-ç, m.7/2, m.7/3) devletin ahlak polisliği yapması, gece saatlerinde dışarıda olan bireylerin hayat tarzına müdahale etmesi ve daha genel olarak, kendisini hukukla bağlı addetmeyen ve yürütmeye bağımlı silahlı bir yapının doğması risklerini içermektedir.

Kanun teklifinde bekçilere verilen görev ve yetkilerin kimilerinin aynen ya da benzer şekilde, yürürlükte olan 772 sayılı Kanun’da da

bulunuyor olması, burada işaret edilen keyfilik riskinin olmadığı anlamına gelmez. Zira; ilk olarak, kanun, tam da, yürürlükteki mevzuatın kusurlarını ve eksikliklerini gidermek, onu, değişen toplumsal koşullara adapte ederek ihtiyaçlara daha yetkin şekilde yanıt verebileceği bir hale getirmek için yapılır. İkinci ve asıl olarak da; bekçilerin teşkilat yapısı ve özlük işleriyle ilgili olarak ayrıntılı hükümler getiren yürürlükteki 772 sayılı Kanun, bekçiliği Anayasa m.123/1'i ve m.128/2'yi açık şekilde çığnemek suretiyle yeniden düzenleyen muhalefet konusu kanun teklifine göre; muğlak ifadelerle görev ve yetki veren kanun hükümlerini uygulamak açısından, (keyfilik riskine karşı salt bu tür bir güvence yeterli olmasa da) en azından statüye değgin bir güvence sağlamakta, yetkiyi kullanacak bekçiyi çerçeveleyen asgari hukuk rejimini öngörmektedir. Kanun teklifinde görev ve yetkiye ilişkin hükümlerdeki belirsiz ifadelerin temel hak ve özgürlükler açısından taşıdığı tehlikeyse; teklifin, bekçilerin nitelikleri, teşkilat yapısı ve özlük işleri hususlarındaki suskunluğuyla mütenasip ölçüde yüksektir.

B) Kanun Teklifinde Bekçilerin Görevleri ve Hakları Uygun Şekilde Düzenlenmemiştir

Kanun teklifi, bekçilere yerine getirilebilmeleri mümkün olmayacak bir kapsamda görevler vermekte (1), bu arada bekçilerin haklarını da gözetmemektedir (2).

1) Kanun teklifinde, bekçilere aşırı ölçüde görev verilmektedir

Teklif, bekçilere çok fazla sayıda ve geniş kapsamda görevler vermektedir. Teklife göre; bekçilerin, halka yardım görevleri, önleyici ve koruyu görev ve yetkileri, durdurma ve kimlik sorma yetkileri, adli görev ve yetkileri, Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 16. maddesinde belirtilen zor ve silah kullanma yetkileri ve mevzuatla genel kolluk kuvvetlerine tevdi edilen görevlerde genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olma görevleri vardır. Bekçilerin tüm bu görevleri yerine getirebilmeleri mümkün ve gerçekçi görünmemektedir. Öte yandan, kanun teklifinde bekçilere genel olarak polisler için görevlerin de kayda değer bir kısmı verilmekte, bu çerçevede Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'na açık ya da zımni atıflar yapılmaktadır. Teklifin, bekçilerin görev ve yetki tanımlarını yaparken polislerin görev ve yetkilerine başvurması göz önüne alındığında; gece ihtiyaç duyulan kolluk faaliyetlerini yerine getirmek için halihazırda var olan emniyet ve jandarma teşkilatlarını kullanmak yerine, bekçileri genel kolluk teşkilatları bünyesinde ayrı bir yardımcı kolluğa çevirmenin taşıdığı anlamsızlık, bir kez daha su yüzüne çıkmaktadır.

2) Kanun teklifi, bekçilerin haklarını korumamaktadır

Halihazırdaki 772 sayılı Kanun, bekçilerin özlük işlerine ilişkin ayrı bir bölüm ve ayrıntılı düzenlemeler içerirken, kanun teklifi, genel kolluk teşkilatları bünyesine dahil etmek suretiyle idare içerisindeki önemini artırdığı bekçilerin özlük hakları konusunda suskun kalmaktadır. Bekçilerin özlük haklarının genel çerçevesi itibarıyla kanun düzeyinde öngörülmeyip bütünüyle İçişleri Bakanlığı

yönetmeliğine terk edilmesi, bekçilerin özlük haklarının güvence altına alınmamasına ve bekçilerin yürütme erkini kullanan kişilere bağımlı hale gelmesine yol açacaktır. Anayasa m.123/1 ve m.128/2 uyarınca, bir genel kolluk unsuru olarak bekçilik yardımcı kolluğunun özlük haklarının genel çerçevesi, soyut ve genel olarak kanun düzeyinde belirlenmelidir. Kanun teklifi, bu haliyle; özlük işleri kanunla güvence altına alınmamış ve kişiye bağımlı paralel bir kolluk yaratma riski taşımaktadır.

Aşağıda 12. maddeyle ilgili muhalefet şerhi kısmında ifade edileceği üzere; teklif, bekçilerin dinlenme haklarını güvenceleyen Anayasa'nın 50. maddesine de aykırılıklar içermektedir.

Öte yandan, verilen kapsamlı görevler, bizzat gece görev yapacak bekçilerin kendileri açısından da risk oluşturmaktadır. Kanun teklifi, gece saatlerinde görev yapacak bekçilere çok sayıda tehlikeli görev vermektedir (bkz. özellikle teklifin 7., 8. ve 9. maddelerindeki görevler). Kanun teklifi, bekçilerin geleneksel muntaka devriyesi usulüyle çalışıp çalışmayacakları konusunda da sessizdir. Çalışma şekillerinin de tamamen idarenin tasarrufuna bırakıldığı dikkate alındığında; bekçilere kanun teklifiyle çok sayıda tehlikeli görev verilmesi, bizzat bekçi kadrolarında istihdam edilen vatandaşların Anayasa m.17'de düzenlenen yaşam ve maddi varlığını koruma haklarını tehdit edecek durumların, daha rasyonel bir kolluk örgütlenmesinde olmayacağı ölçüde sık şekilde doğması riskini taşımaktadır.

C) Teklifte Öngörülen Kanun Başlığı, Bekçi Yardımcı Kolluğunu Doğru Şekilde İsimlendirmemektedir

Teklif, 772 sayılı Kanun’u taklit ederek, “*Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu*” ismini benimsemiştir. Buna karşın; teklifte, “çarşı” sözcüğü ve bunun tekabül edeceği “çarşı bekçisi” kavramıyla hukuken neyin kast edilmek istendiği tanımlanmamaktadır. Ayrıca, 2020 yılında gündeme gelen bir kanun teklifinde halen bekçilerin görev alanı olarak “çarşı”dan bahsedilmesi, günümüzün toplumsal gerçekliğiyle uyuşan bir ihtiyaca karşılık gelmemektedir.

Benzer bir saptama mahalle için de yapılabilir; zira, bilindiği gibi 6360 sayılı Kanun ile, büyükşehir belediyelerinin görev ve yetki alanı il sınırları ile örtüştürülmek suretiyle, köyler mahalleye çevrilmiş bulunmaktadır.

Kanun teklifinin 12. maddesinin 2. fıkrasına göre, bekçilerin çalışma saatleri, kural olarak güneşin batışıyla doğuşu arasındaki zaman dilimini kapsar. Şu halde, kanun teklifi, bekçilerin görev tanımını, gerçekte mntıkaya göre değil ama mesainin gerçekleşeceği zaman dilimine göre yapmaktadır. Bu itibarla; söz konusu bekçilerin “gece bekçisi” olarak isimlendirilmesi ve kanunlaşacak olması halinde teklifin “Gece Bekçileri Kanunu” başlığını taşıması daha yerinde olacaktır.

D) Kanun Teklifinin Kapsamının Oluşturuluş Şekli, Kanun Yapma Tekniğine Uygun Değildir

Kanun Teklifi, başlık ve içerik uyumsuzluğunun yanısıra, üç parçalı bir normatif düzenleme görünümü taşımaktadır. Gerçekten de; teklif, bir yandan bekçilere özgü maddeler öngörmekte; öte yandan Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'na ve Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'na atıflar yapmakta ve nihayet İçişleri Bakanlığınca çıkarılacak yönetmeliklere yollamalarda bulunmaktadır.

Her ne kadar bekçilere özgülenmiş bulunan bu kanun teklifi, torba kanun biçiminde bir düzenlemeden kaçınıldığı izlenimini verse de; tespit edilen bu üç parçalı normatif düzenleme usulü, nitelik olarak bir kanunun taşınması gereken ulaşılabilir, anlaşılabilir ve öngörülebilir olma özelliklerini zedelemekte, yasanın normlar hiyerarşisi içindeki yerini sorgulama sonucunu doğurmaktadır. Bu çerçevede; kanun teklifinde kullanılan üç parçalı normatif düzenleme usulü doğrudan düzenleme ilkesine aykırıdır (1), teklif metninde kullanılan başka kanuna yollama yapma şekli hatalıdır (2) ve yönetmeliğe atıf usul ve kapsamı hukuka aykırıdır (3).

1) Kanun teklifi, doğrudan düzenleme ilkesine aykırılık taşımaktadır

Kod biçimindeki yasa, düzenleme alanına giren konuları bir bütün olarak düzenler. Oysa 18 maddelik teklif metninin sadece “görev ve yetkiler” başlıklı üçüncü bölümü bu özelliği yansıtmaktadır. Kanun teklifinin, idarenin bir unsuru olan bekçilerin statü ve hukuki rejimini görev ve yetkileri dışında tanımlamaması, yukarıda da ifade edildiği üzere Anayasa m.123/1 ve m.128/2'ye aykırıdır. Üstelik, teklifin doğrudan düzenleme ilkesine aykırı olmayan maddelerinin önemli bir

kısmı da, aşağıda açıklandığı üzere, Anayasa'ya aykırı ögelerle doludur.

2) Kanun teklifinde kullanılan başka kanuna yollama usulü, kanun tekniğine aykırıdır

Kanun teklifinin 9. maddesinin, Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 16. maddesinin içeriğini doğrudan almayıp, söz konusu düzenlemedeki yetkiyi bekçilerin de haiz olduğu kaydıyla yetinmesi, kanun tekniğine aykırıdır. Eğer bekçiler, polislerin zor ve silah kullanma yetkisini haizse, bu yetki içeriğini düzenleyen norm, polislerle ilişkin mevzuat aracılığıyla değil, doğrudan bekçilere ilişkin kanun metninde belirlenmelidir.

3) Kanun teklifinde benimsenen yönetmeliğe atıf usul ve kapsamı, hukuka aykırıdır

Kanun teklifinin, göreve giriş kuralları örneğinde olduğu gibi (m.3) doğrudan yasal düzlemde ve kanun maddesi ile düzenlenmesi gereken konuları düzenleme yetkisini yönetmeliğe bırakması, Anayasa'ya aykırıdır. İçişleri Bakanlığı'nın Anayasa'nın 124. maddesi uyarınca kanunların uygulanmasını sağlamak üzere sahip olduğu yönetmelik çıkarma yetkisi, yasama yetkisinin Bakanlık yönetmeliğine devredilebileceği anlamına gelmemektedir.

Ayrıca, konu bakımından bu denli önemli olmakla birlikte, yazım tekniği ve düzenleme usulü bakımından bu kadar özensiz hazırlanan bir kanun teklifinin, “*Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar*

İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmeliklerle belirlenir” şeklinde bir hüküm içermesi (m.14), normlar hiyerarşisi ilkesini de zedelemektedir. Zira; üst norm-alt norm ilişkisi, geçerlilik ve uygunluk ölçütleri ile belirlenir ve kanunun çizeceği genel çerçeveyi ön varsayar. Kanun düzeyinde gerekli hükümleri koymayıp, asıl düzenleme yetkisini yürütmeye bırakmak, geçerliliği kanuna uygunluğuyla zuhur edecek yönetmeliği maddi açıdan kanunun yerine geçirmek olur. Kanun teklifinin, normlar hiyerarşisini bu şekilde tepetaklak etmesi, aynı zamanda yasama yetkisinin devredilemeyeceğini öngören Anayasa'nın 7. maddesini de ihlal etmektedir.

II. Maddelere İlişkin Muhalefet Şerhleri

Madde 1 - Amaç ve kapsam :

Çarşı ve mahalle bekçilerine ilişkin olan kanun teklifinde, “çarşı bekçisi” ve “mahalle bekçisi” kavramlarından ne anlaşılacağına dair tanımlara yer verilmediğinden, bekçilerin istihdam edileceği mekân ve mıntıkaya ilişkin bir belirsizlik söz konusudur.

“Çarşı” sözcüğünün 772 sayılı Kanun'un yapıldığı dönemdeki anlamı ile, alışveriş merkezlerinin kentleri istila ettiği bugünkü anlamı arasında kayda değer farklar ortaya çıkmış bulunmaktadır. Eğer kanun teklifi, 772 sayılı Kanun'un ortaya çıktığı 1960'lı yıllarda geçerli olan geleneksel çarşı mekânında bekçi istihdamına ilişkinse, bu çarşılarla alışveriş merkezleri arasında açık şekilde bir ayırım yapılmalıdır. Aksi

halde; alışveriş merkezlerinde bekçi istihdamı, özel güvenlik ile bekçi arasında görev ve yetki çakışma ve çatışmalarını da beraberinde getirecektir.

“Mahalle bekçiliği” bakımından da; ifade etmek gerekir ki, 6360 sayılı Kanun kapsamına giren bütün köyler, mahalleye çevrilmiş bulunmaktadır. Büyükşehir belediye yönetiminin bulunduğu illerde artık köy statüsü yerine mahalle statüsü geçerli olduğuna göre, bekçi, eğer bu tanıma göre istihdam edilecekse, bunun iki sonucu olacaktır: Bir yandan istihdam edilecek bekçi sayısı çok artacak; öte yandan da, büyükşehir statüsü bulunmayan illerin köylerinde bekçi istihdam edilmeyecektir.

Öte yandan, teklifteki bekçi tanımının maddi anlamda asli unsuru olan gece istihdamı özelliği, ne kanun teklifinin başında belirlenmiş ne de bekçilere verilen isme yansıtılmıştır. 1. maddesinden itibaren tanımını vermediği “çarşı” ve “mahalle” bekçilerinden bahseden kanun teklifinin gerçekte gece bekçilerine ilişkin olduğunun anlaşılabilmesi için, teklif metnini m.12/2’ye kadar okumak gerekmektedir. Bir kanun, gerçek kapsamı ancak kanun metninin sonunda anlaşılabilir şekilde yazılmaz. Bu açıdan belirtmek gerekir ki; teklifin 12. maddesinin başlığındaki “çalışma saatleri”, söz konusu olan bekçiler olduğunda, tali ve arızı bir konu değil, doğrudan ilgili idari teşkilatın belirleyici bir ögesini oluşturur ve ilgili kanunun başında ifade edilmek gerekir. Kanun teklifindeki bu kusura karşın, yürürlükteki 772 sayılı Kanun,

bekçilerin çalışma saatlerini, “Genel Hükümler” başlığını taşıyan birinci bölümünde belirtmektedir.

Madde 2 - İstihdam :

Fıkra 1: Maddenin ilk fıkrasına göre, çarşı ve mahalle bekçileri, yardımcı bir silahlı kolluk olarak genel kolluk teşkilatları bünyesine dahil edilmektedir. Gece ihtiyaç duyulan kolluk faaliyetleri için, halihazırda var olan emniyet ve jandarma teşkilatları içerisindeki istihdamı artırmak ve icabında bu kategorilerin görev tanımlarını yeniden şekillendirmek yerine, hangi sebeple bekçilerin “*silahlı bir kolluk*” olarak genel kolluk teşkilatlarına dahil edildiği açık değildir. İdarenin yapısında önemli bir değişiklik getiren bir kanun teklifinin, genel gerekçesinde, söz konusu idari ve hukuki yeniliği kapsamlı şekilde izah etmesi gerekir. Oysa muhalefet konusu kanun teklifinin genel gerekçesi, bu ödevi yerine getirmemektedir. Muhalefet şerhi boyunca yapılan tespitler dikkate alındığında; çarşı ve mahalle bekçilerinin, kanun teklifindeki şekil ve kapsamda “*silahlı bir kolluk*” olarak genel kolluk teşkilatlarına dahil edilmesinin, Anayasa m.123/1 ve m.128/2’ye aykırı olduğu ve başta yürütmeye bağımlı ve hukuk tarafından çerçevelenmemiş silahlı bir gücün ortaya çıkması riskini de içermek üzere, temel hak ve özgürlüklerle hukuk devleti ilkesi açısından birçok sakınca içerdiği ortadadır.

Fıkra 2: Yürürlükteki 772 sayılı Kanun’un 2. maddesinin 2. fıkrasının bekçi kuruluşlarının mesleki amirlerini tanımlamasına karşın, kanun teklifinin 2. maddesinin 2. fıkrasında, emniyet ve jandarma

teşkilatlarında istihdam edilen çarşı ve mahalle bekçilerinin amirlerinin meslek hiyerarşileri içinde tespit edileceği ifade edilmiştir. Buna karşın; müteakip maddelerde düzenlendiği üzere önemli görevler üstlenen, silah taşıyan ve genel kolluk içerisine yardımcı kolluk olarak dahil edilen bekçilerin mesleki amirlerinin kanun düzeyinde belirlenmesi gerekir. Bekçi yardımcı kolluğunun dahil olduğu hiyerarşik yapının kanun düzeyinde ifade edilmesi, Anayasa m. 123/1'in açık bir gereğidir. Ayrıca bu gereklilik; düzenli bir kolluk örgütlenmesi sağlamak ve keyfiliği engellemek amaçları açısından olduğu kadar, gerektiğinde kanunsuz emre ilişkin Anayasa madde 137'nin tatbiki bakımından da önem taşımaktadır.

Bu arada, teklifte kullanılan "meslek hiyerarşileri" ibaresi, örneğin kanunun atıf yapabileceği bir düzenleyici işlem olan yönetmeliğe benzer şekilde bir norm türüne tekabül etmez. Teklifte sanki bir hukuk kaynağıymışcasına kullanılan bu kavram, kanun tekniği açısından uygun değildir ve hukuki belirlilik ilkesine aykırıdır.

Madde 3 - Adaylarda aranacak şartlar ve sınav :

3. madde; kanunla düzenlenmesi gereken adaylarda aranacak şartların ve mesleğe giriş sınavına ilişkin usul ve esasların belirlenmesini, İçişleri Bakanlığınca çıkarılacak yönetmeliğe bırakmaktadır. Genel kolluğun içine dahil edilen, silah taşıyacak olan ve çok sayıda görev ve çok geniş yetki sahibi olarak kurgulanan bekçilere ilişkin gerekli mesleğe kabul ve liyakat koşullarının genel hatlarıyla kanunda düzenlenmesi gerekir. Üstelik, silahlı bir kolluğun

mensupları olacak bekçi adaylarında aranacak şartların ve mesleğe giriş koşullarının son derece sıkı ve titiz şekilde belirlenmesi gerekir. Düzenleme, bu haliyle, oluşturulan bu yeni kolluk mensuplarının belirlenmesinde, yürütmeye, Anayasa m.123/1 ve m.128/2'ye aykırı şekil ve ölçüde yetki vermektedir. Teklifin 3. maddesinde 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48. maddesine yapılan atıf, hiçbir şekilde burada ifade edilen kanunilik şartını karşılamaya yetmemektedir. Oysa yürürlükteki 772 sayılı Kanun, çarşı ve mahalle bekçisi olarak istihdam edileceklerde aranacak şartlara, bekçilerin atanma ve adaylık süreçlerine ilişkin ayrıntılı düzenlemeler içermektedir. Kanun teklifinin, bekçilerin görev ve yetkilerine ilişkin olarak öngördüğü hükümlerinde yürürlükteki 772 sayılı Kanun'dan yararlanması, buna karşın özlük işleri konusunda aynı usulü izlememesi, hem çelişkili hem de manidardır.

Kanun teklifinin 3. maddesinin Anayasa'ya açık aykırılığını, Anayasa Mahkemesi'nin yakın tarihli bir kararı aracılığıyla da göstermek mümkündür. Kanun koyucu, Anayasa'nın 153. maddesinin son fıkrası uyarınca, Anayasa Mahkemesi kararlarıyla bağlıdır. Anayasa Mahkemesi, 1/2/2018 tarihli ve 7070 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanunla 636 Sayılı KHK'ya eklenen ve sözleşmeli sağlık personeli istihdamında yapılacak *“sözlü sınav ve yerleştirmeye ilişkin usul ve esasların Sağlık Bakanlığınca belirleneceğine”* ilişkin 45/A maddesinin (2) numaralı fıkrasının son cümlesiyle ilgili olarak verdiği kararda, şöyle hükmetmiştir :

“Kamu görevlisi statüsünde olan sözleşmeli sağlık personelinin sözlü sınavla mesleğe alınması kanun koyucunun takdir yetkisinde olmakla birlikte bu personelin sözlü sınavla mesleğe alınmasına ve yerleştirilmesine ilişkin temel ilkelerin Anayasa’nın 128. maddesi uyarınca kanunla düzenlenmesi ve bu bağlamda Anayasa’nın 7. maddesi uyarınca yasama yetkisinin idareye devredilmemesi gerekir ... Kuralın ikinci cümlesinde sözlü sınav ve yerleştirmeye ilişkin usul ve esasların Bakanlıkça belirleneceği öngörülmüştür. Kanun’da sözlü sınavda hangi ölçütlerin gözetileceği hususlarına yer verilmediği gibi sınavı kazanan adayların yerleştirilmesinde uygulanacak esaslara ilişkin herhangi bir düzenleme de yapılmamıştır. Diğer bir ifadeyle Kanun’da sözlü sınav ve sınav sonrası yerleştirmeye ilişkin temel ilkeler belirlenmemiş ve kuralın ikinci cümlesiyle bu hususların düzenlenmesi yönetmeliğe bırakılmıştır ... Bakanlıkta istihdam edilecek sözleşmeli personelin sözlü sınavla mesleğe alınmasına ve yerleştirilmelerine ilişkin temel ilkelerin kanunda belirlenmeksizin yönetmelikle düzenlenmesine imkân tanınması kamu görevlilerinin statülerinin kanunla düzenlenmesine ve yasama yetkisinin devredilmezliğine ilişkin anayasal ilkelerle bağdaşmamaktadır”. (AYM, E.S. : 2018/73, K.S. : 2019/65, K.T. : 24/7/2019, §§ 199-201). Anayasa Mahkemesi, iptal davası konusu düzenlemeyi, Anayasa’nın 7. ve 128. maddelerine aykırılığı sebebiyle iptal etmiştir.

Bekçi adaylarında aranacak şartlarla mesleğe giriş sınavına ilişkin usul ve esasların belirlenmesini İçişleri Bakanlığınca çıkarılacak

yönetmeliğe bırakan kanun teklifinin 3. maddesi, Anayasa'nın 7. ve 128. maddelerine aykırıdır.

Bekçi istihdamı konusunu esas itibariyle İçişleri Bakanlığı'nın takdirine bırakan böyle bir düzenlemenin, kamu hizmetine girme hakkını eşit şekilde her Türk vatandaşına tanıyan Anayasa m.70'in ikinci fıkrasındaki “*Hizmete alınmada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka hiçbir ayırım gözetilemez*” biçimindeki anayasal güvence açısından da gerekli asgari güvenceleri getirmediği ortadadır.

Madde 4 - Atama ve adaylık süresi :

Fıkra 2: Maddenin 2. fıkrası, bekçilerin adaylık süresinin bir yıldan az ve iki yıldan fazla olamayacağını belirlemektedir. Kanunla yargı organlarına ve yürütmeye belirli bir makas içerisinde kalmak kaydıyla hukuki sonuç doğuracak şekilde süre belirlemesi yapma yetkisi bırakılması bazı durumlarda kabul edilebilir olmakla beraber; bekçilerin adaylık ve asalaten atanmaları konularını genel hatlarıyla kanun koyucunun belirlemesi icap eder. Bekçileri “kolluk” olarak isimlendirmeyen yürürlükteki 772 sayılı Kanun dahi adaylık süresinin 2 yıl olduğunu ifade ederken (772 sayılı Kanun, m.9), silah ve zor kullanma yetkisini haiz bekçileri açık şekilde genel kolluk teşkilatları bünyesine dahil eden kanun teklifinin de, adaylık süresini en az iki yıl olarak öngörmesi gerekir.

Madde 5 - Halka yardım görevi :

Fıkra 1-b: Yürürlükteki 772 sayılı Kanun'da m.3/C-2'ye göre, bekçinin görevlerinden birisini, “*Yollarda dolaşan kimsesizleri, engellileri, acizleri ve çocukları bizzat yerlerine veya veli veya vasilerine teslim edilmek üzere en yakın kolluk kuruluşuna götürmek*” oluşturmaktadır. Kanun teklifi, bu düzenlemenin yerine, şu düzenlemeyi getirmektedir: “*Yardıma ihtiyaç duyduğu değerlendirilen, şiddet mağduru veya şiddete ya da istismara uğrama riski taşıyan kadın ve çocukları, kimsesizleri, engellileri ve acizleri en yakın genel kolluk birimlerine teslim etmek*”.

Düzenlemedeki “*yardıma ihtiyaç duyduğu değerlendirilen*” ibaresi belirsizdir ve tamamen bekçinin keyfi yargısına açıktır. Düzenleme, bu haliyle, bekçilerin, kendileri yardım talep etmese ve istemese dahi, sayılan kategorilerdeki kişileri kendi öznel yargıları üzerinden genel kolluk birimlerine teslim etme görevi öngörür şekilde kaleme alınmıştır. Böyle bir düzenleme, keyfi sebeplerle ve korunması öngörülen bireylerin iradelerine aykırı sonuçlar doğurma tehlikesini ortaya çıkaracak şekilde, kişi özgürlüğüne müdahale etme ve resmi taciz olarak algılanabilecek durumlar yaratma riskini içermektedir. Bu sebeple, öznel yargıyı öne çıkaran “*Yardıma ihtiyaç duyduğu değerlendirilen*” ibaresinin yerine, “*Yardım talep eden ya da açıkça yardıma ihtiyacı olmakla beraber içinde bulunduğu koşullarda yardım talebini ifade edemeyecek durumda olan*” ifadesinin getirilmesi uygun olacaktır. Düzenlemedeki kadın, kimsesiz ve engelli kategorileri, ancak işaret edilen şekildeki bir değişikliğin yapılması halinde düzenlemede yer alabilir. Aksi yönde yapılacak bir düzenleme; kadınların,

kimsesizlerin ve engellilerin kişisel özerkliklerine aykırı, keyfi uygulamalara yol açma riskini taşıyacaktır.

Bu vesileyle vurgulamak gerekir ki; engelli kişiler de, tıpkı engelsiz kişiler gibi gece vakti sokaklarda dolaşma hakkına sahiptir. Devletin ödevi; engelli kişileri sokaklardan uzaklaştırmak değil, yerleşim yerlerinde altyapıları engelli kişilere uygun hale getirmektir.

Madde 6 - Önleyici ve koruyucu görev ve yetkiler :

Fıkra 1-c: Anlamı, düzenlemede kullanılma amacıyla orantısız ölçüde geniş olan “*vakıf oldukları*” ibaresi yerine; “tespit ettikleri” ya da “fark ettikleri” ibaresinin kullanılması yerinde olacaktır.

Fıkra 1-ç: Kamu düzenini bozacak mahiyetteki gösteri, yürüyüş ve karışıklıkların önlenmesi amacıyla bekçilere önleyici tedbir yetkisi alma yetkisinin verilmesi keyfi sonuçlar doğuracaktır. Neyin kamu düzenini bozacak mahiyette olduğunun ve bu itibarla hak sınırlayıcı tedbirler gerektirdiğinin tespiti, bir yardımcı kolluk mensubuna bırakılamaz.

Düzenlemedeki “gösteri” ve “yürüyüş” ibareleri yersizdir; zira Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu’nun 7. maddesi uyarınca, gösteri ve yürüyüşler kaideten gece saatlerinde yapılamaz. Oysa Kanun teklifinin 12. maddesinin 2. fıkrasına göre, bekçilerin çalışma saatleri, güneşin batışıyla doğuşu arasındaki zaman dilimini kapsar. Şu halde, teklifin 6. maddesinde “gösteri” ve “yürüyüş” bakımından bekçilere

verilen yetki anlamsızdır ve kanun koyucunun tutarlılık gereğiyle bağdaşmamaktadır.

Düzenlemede kullanılan “karışıklık” sözcüğü belirsizdir. Hangi tür olay ve durumların karışıklık olarak değerlendirileceğini bizzat bekçiler belirleyecek olduğu için, keyfi uygulamaların doğma ihtimali yüksektir.

Düzenlemede belirtilen “önleyici tedbirler”in somut olarak ne gibi tedbirleri kapsayacağı belirsizdir ve bu yetki itibariyle keyfi uygulamaların doğması riski vardır. Anayasa’nın 13. maddesine göre temel hak ve hürriyetler ancak kanunla sınırlanabileceği için, hak sınırlayıcı sonuç doğurma potansiyeli yüksek olan önleyici tedbir türlerinin kanunda açık şekilde belirtilmesi gerekir. Böyle belirsiz bir ibareden yola çıkarak silah taşıyan yardımcı kolluk mensuplarına verilecek kapsamı belirsiz bu yetki, Anayasa’nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesiyle de uyumlu değildir.

Fıkra 1-g: Düzenlemede kullanılan “engellemek” ifadesinin somut olarak ne gibi tedbirleri kapsayacağı belirsizdir ve bu yetki itibariyle keyfi uygulamaların doğması riski vardır. Anayasa’nın 13. maddesine göre temel hak ve hürriyetler ancak kanunla sınırlanabileceği için, hak sınırlayıcı sonuç doğurma potansiyeli yüksek olan önleyici tedbir türlerinin kanunda açık şekilde belirtilmesi gerekir. Böyle belirsiz bir ibareden yola çıkarak silah taşıyan yardımcı kolluk mensuplarına verilecek kapsamı belirsiz bu yetki, Anayasa’nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesiyle de uyumlu değildir.

Madde 7 - Durdurma ve kimlik sorma :

Maddenin başlığı “*Durdurma ve kimlik sorma*” olmakla beraber, düzenlemede bekçilere tutma yetkisi de verilmektedir. Anayasa’nın 19. maddesinde düzenlenen kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı açısından bir istisna oluşturan ve temel haklara bekçinin durdurma yetkisinden çok daha ciddi bir müdahale oluşturan tutma yetkisi, eğer metinde muhafaza edilecekse, madde başlığına yazılmalı ve görünür kılınmalıdır.

Fıkra 1-a: Düzenlemede yer alan, “*Bir suç veya kabahatin işlenmesini önlemek*” ibaresi belirsizdir ve keyfi uygulamalara yol açma riski taşımaktadır. Her ne kadar Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu’nda da aynı ifade kullanılsa da; mesleğe giriş sınavı, adaylık, eğitim ve atanma konularında kanuni ve kurumsal bir çerçevesi olan polislerin uygulaması açısından dahi belirsizliği endişe verici olan böyle bir ifadenin, bekçilerin yetki kullanımı açısından kanuni ölçüt haline dönüştürülmesi daha da kaygı vericidir. Mevcut kanun teklifine göre tamamen yürütmenin tasarrufuyla seçilip atanacak bekçilerin, suç veya kabahatin işleneceğini nasıl ve hangi ölçütlere göre saptayacağı belli değildir. Ceza mevzuatına aykırılık oluşturacak şekilde teşebbüs aşamasına geçmemiş durum ve eylemler hakkında bu yetkinin kullanılması, bekçilerin salt basit bir şüpheyle ve hatta başka saiklerle, hak ihlali doğuracak, keyfi uygulamalara girişmeleri sonucunu doğurabilecektir.

Fıkra 1-ç: “*Topluma yönelik mevcut veya muhtemel bir tehlikeyi önlemek*” ibaresi belirsizdir ve keyfi uygulamalara yol açma riski

taşımaktadır. Düzenlemenin 1-a bendinde “*Bir suç veya kabahatin işlenmesini önlemek*” şeklinde bir görev tanımı yapıldığı da dikkate alındığında, bekçilere, topluma yönelik olarak ceza hukuku mevzuatında yer almayan yeni tehlikeler belirleme yetkisi ve bu tespitleri üzerine görev ve yetki kullanma olanağı vermek, uygulamada bekçilerin keyfî eylem ve işlemlerine yol açabilecektir.

Fıkra 2: Düzenleme, salt makul bir sebebin bulunması halinde bekçinin durdurma yetkisini kullanabileceğini ifade etmektedir. Buna karşın, Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu m.4/A-ç’ye göre, “*Durdurma yetkisinin kullanılabilmesi için polisin tecrübesine ve içinde bulunulan durumdan edindiği izlenime dayanan makul bir sebebin bulunması gerekir*”. Görüldüğü üzere; polisin durdurma yetkisini kullanabilmesi için gerekli olan makul sebebi belirlemeye ilişkin “tecrübe” ve “içinde bulunulan durum” ölçütlerin muadilleri, bekçiler için öngörülmemiştir. Bir başka deyişle, durdurma yetkisinin kullanılabilmesi açısından, asli genel kolluk olan polisin yetkisini çevreleyen sınırlamalar, yardımcı kolluk için öngörülmemiştir. Kanunun, genel kolluk içerisinde hiyerarşik olarak yüksek kademedeki olan polis için öngördüğü sınırlamaları hiyerarşik olarak düşük kademedeki bekçi için öngörmemesi bariz bir tutarsızlıktır ve idare hukukunun genel ilkelerine aykırıdır.

Fıkra 3: İstisnai olan kimlik sorma yetkisinin polis kadar eğitilmiş ve yetişmiş olmayacak yardımcı kolluk mensuplarına kadar genişletilmesi sakıncalıdır, keyfî durumlara yol açacaktır ve gece dışarıda olan

insanların hayat tarzlarına müdahale aracına dönüşme riskini taşıyacaktır. Kanun teklifinin, bekçilerin mesleğe giriş koşulları ve özlük işleri konularını tamamıyla yönetmeliğe terk eden yaklaşımı, burada ifade edilen kaygıları daha da artırmaktadır. Bekçilerin kimlik sorma yetkisi olmamalıdır. Bekçinin, şüpheli durumlarda polisi ve jandarmayı haberdar etmesi yeterli sayılmalıdır. Kimlik sorma yetkisini, yürürlükteki mevzuat çerçevesinde yalnızca genel kolluk kuvvetleri kullanabilmelidir.

Yine gece saatlerinde yapılacak kimlik kontrolü uygulaması, özellikle bekçiler mıntıklarında tek başlarına gezecek olurlarsa, bekçilik görevini icra eden yurttaşlar açısından tehlikeli durumlara yol açma riskini taşıyacaktır.

Düzenleme, belirli durumlarda bekçinin kişiyi tutma yetkisini öngörmektedir. Tutma yetkisinin yardımcı kolluğa kadar genişletilmesi, Anayasa'nın 19. maddesinde düzenlenen kişi hürriyeti ve güvenliği açısından büyük sakıncalar içermektedir. İstisnai olması gereken böyle bir yetkinin, mesleğe giriş ve eğitim şartları kanun teklifinde gösterilmeyen silahlı bir bekçi kadrosuna verilmesi, keyfî durumlara sebep verecek ve hak ihlalleri yaratacaktır. Bekçinin tutma yetkisi olmamalıdır. Bekçinin, şüpheli durumlarda polisi ve jandarmayı haberdar etmesi yeterli sayılmalıdır. Tutma yetkisini, yürürlükteki mevzuat çerçevesinde yalnızca genel kolluk kuvvetleri kullanabilmelidir.

Öte yandan, bu sakıncalı düzenlemenin kanunlaşması halinde, bekçinin tutma süresinin gözaltı süresinin hesabında dikkate alınması gereği metne eklenmelidir.

Fıkra 6: Düzenleme, durdurulan kişinin üzerinde veya aracında silah veya tehlike oluşturan diğer bir eşyanın bulunduğu hususunda yeterli şüphenin varlığı halinde, kendisine veya başkalarına zarar verilmesini önlemek amacıyla yönelik olarak, bekçiye el ile dıştan kontrol yetkisi vermektedir. Silah veya tehlike oluşturan diğer bir eşyanın bulunup bulunmadığını tespit üzere el ile dıştan kontrol, kişinin üstünü aramaktır. Anayasa'nın 20. maddesinin 2. fıkrasına göre, “*Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin üstü, özel kâğıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz*”. Kanun teklifinin 7. maddesinin 6. fıkrasıyla bekçilere verilen el ile dıştan kontrol yetkisi, Anayasa'nın 20. maddesinin 2. fıkrasına aykırıdır.

Madde 8 - Adli görev ve yetkiler :

Bekçilere bu madde bağlamında verilen öznel değerlendirmelere açık görevlere, suçüstü halinin bulunmadığı durumlarda idari kolluk güçleri bakımından dahi ihtiyatla yaklaşmak gerekirken; “*henüz izleri meydanda iken*” ölçüsüne ilişkin öznel değerlendirmeleri sonucu

bekçilerce üstlenilecek görev ve yetkiler, kişi özgürlüğü ve güvenliğini düzenleyen Anayasa madde 19 açısından keyfî sonuçlar yaratabilecektir. Düzenlemeyle bekçilere verilen adli görev ve yetkilerin temel hak ve özgürlükler açısından yarattığı tehlike; kanun teklifinin bekçilerin statülerini ve özlük işlerini düzenlememesi ölçüsünde büyümektedir.

Madde 9 - Zor ve silah kullanma yetkisi :

Bekçilere, Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 16. maddesinde belirtilen zor ve silah kullanma yetkisinin verilmesi, temel hak ve özgürlükler açısından birçok risk içermektedir ve son derece sakıncalıdır. Bir kere, teknik açıdan, eğer söz konusu düzenleme bekçiler açısından da aynen geçerli olacaksa, yukarıda da ifade edildiği üzere, onun içeriğinin teklifin 9. maddesine metin olarak koyulması gerekir. Öte yandan, bekçilere Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun 16. maddesindeki yetkilerin tam olarak tanınması, polisten ayrı bir bekçi kolluğunun geniş yetkilerle donatılarak bağımsız şekilde oluşturulma gerekliliği ve yerindeliği konusundaki soru işaretini daha da derinleştirmektedir. Bu yetki transferi, asli kolluk olan polisle yardımcı kolluk olan bekçi arasındaki farkı anlamsızlaştırmaktadır. Nihayet; bir hukuk devletinde istisnai olan ve son derece sıkı şartlara bağlı olması gereken zor ve silah kullanma yetkisinin, kurumsal bir çerçevede eğitimleri gerçekleştirilen polislerden, özlük işleri ve özellikle de mesleki eğitimleriyle ilgili olarak kanunun gerekli belirliliği sağlamadığı yardımcı kolluk mensuplarına kadar

genişletilmesi, başta Anayasa m.17’de düzenlenen yaşam hakkı olmak üzere temel hak ve özgürlükler açısından son derece tehlikelidir.

Bekçilerin özlük işleri ve eğitimleriyle ilgili güvenceli hükümler içeren yürürlükteki 772 sayılı Kanun’da Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu’nun 16. maddesine bu yönde bir atfın zaten olması da, bekçi statüsüyle ilgili yetkileri büyük ölçüde yönetmelik seviyesine terk eden teklifin bu düzenlemesini haklılaştırır. Kaldı ki; genel kolluk teşkilatları bünyesine dahil edilmeleri sonucu, bekçilerin sayılarının halihazırdaki sayılarının katbekat üzerine çıkacağı ve Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu’nun 16. maddesine yapılan bu atfın doğuracağı sakıncaların da böylece katlanarak büyüyeceği ortadadır.

Madde 10 - Genel kolluk kuvvetlerine yardım görevi :

“Çarşı ve mahalle bekçileri mevzuatla genel kolluk kuvvetlerine tevdi edilen görevlerde genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olurlar” hükmü, bekçilerin, 5., 6., 7. ve 8. maddelerdeki görev ve yetki tanımını fazlasıyla genişletip, belirsiz hale getirmektedir. Bu genel yetkilendirme, Anayasa’nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesini ve ona bağlı olarak da, hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini zedelemektedir. Gerçekten de; bireylerin, kamu gücünü temsil eden bekçilerin hangi koşullarda ne gibi bir yetki kapsamına sahip olduklarını anlamaları ve hareketlerini karşılarındaki kamu görevlisinin bu yetki kapsamına göre düzenlemeleri mümkün olmayacaktır. Kanun teklifinin genel yetkilendirmeye ilişkin bu 10. maddesi; değişken ve belirsiz dereceli yetki sahibi bekçilerin, mevcut koşullarda yetki

dereceleri konusunda bilgi sahibi olamayacak bireyler karşısında keyfi davranışlarda bulunmalarına yol açabilecektir. Oysa Anayasa Mahkemesi'nin de ifade ettiği üzere, “*Hukuki güvenlik ilkesi, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar*” (AYM, E.S. : 2019/35, K.S. : 2019/53, K.T. : 26.06.2019, § 15).

Ayrıca bu hüküm, görev-yetki-sorumluluk zinciri bakımından, Anayasa'nın “*Kanunsuz emir*” başlıklı 137. maddesinin uygulanışına ilişkin zorluklar doğurma riski de taşımaktadır.

Madde 12 - Çalışma saatleri :

Madde 12, yazım tekniği ve hukuki kavramları kullanım tarzı bakımından çok sorunludur. Şöyle ki; maddenin ilk fıkrasında “emniyet” ve “asayiş” terimleri; üçüncü fıkrasındaysa, aynı semantik çerçeveyi ifade etmek üzere, “güvenlik” ve “kamu düzeni” terimleri kullanılmıştır. Kanun teklifi, ya terminolojik bir bütünlük içerisinde bunlardan birini ya da ikisini tercih etmeliydi ya da aralarındaki anlam farkını, kavramsal bir tanım düzenlemesi üzerinden açıklığa kavuşturulmalı idi.

Sözkonusu çoklu kullanımdaki “güvenlik, sağlık, dinginlik” alt öğelerini içeren (ve genel ahlaki kapsamayan) maddi nitelikli “kamu düzeni” kavramı; esasen düzenlemedeki diğer üç kavramı da içine almaktadır

Fıkra 1: Düzenleme; bekçilerin haftalık çalışma süresini kırk saat olarak belirlemekte, ancak emniyet ve asayişin gerektirdiği durumlarda haftada bir gün istirahat verilmek kaydıyla bu sürenin artırılabilceğini belirtmektedir. “*Emniyet ve asayişin gerektirdiği durumlar*”ın tespitinin kanun tarafından kapsamı öngörülebilir ölçütlerle çerçevenmeden tamamen idarenin takdirine bırakılması ve bekçilerin çalışma sürelerinin istisnaen artırıldığı durumlarda dahi aşlamayacak azami haftalık çalışma süresinin kanun tarafından belirlenmemesi, Anayasa m.50/3’teki “*Dinlenmek, çalışanların hakkıdır*” ve Anayasa m.50/4’teki “*Ücretli hafta ve bayram tatili ile ücretli yıllık izin hakları ve şartları kanunla düzenlenir*” hükümlerine aykırıdır.

Fıkra 3: Düzenleme; İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenen güvenlik veya kamu düzeni ile görevi etkileyen zorunluluk hallerinin bulunması halinde, bekçilerin, gündüzleri de çalıştırılabilme imkanını öngörmektedir. Bekçilerin, istisnaen gündüz de çalıştırılabilmelerine olanak tanıyan durumların ne olduğunun sınırlayıcı şekilde kanunda belirlenmesi, bu önemde bir kuralın belirlenmesinin Bakanlığa bırakılmaması gerekir. Düzenleme; İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenen güvenlik veya kamu düzeni ile görevi etkileyen zorunluluk hallerinin bulunması halinde, 12. maddenin ilk fıkrasındaki süre ve istirahat kurallarının da askıya alınabileceğini belirtmektedir. Güvenlik veya kamu düzeni ile görevi etkileyen zorunluluk hallerin neler olduğunun tespitinin kanun tarafından kapsamı öngörülebilir ölçütlerle çerçevenmeden tamamen idarenin takdirine bırakılması ve bekçilerin çalışma sürelerinin

istisnaen artırıldığı durumlarda dahi aşılamayacak azami haftalık çalışma ve istirahat süresinin kanun tarafından belirlenmemesi, Anayasa m.50/3'teki "*Dinlenmek, çalışanların hakkıdır*" ve Anayasa m.50/4'teki "*Ücretli hafta ve bayram tatili ile ücretli yıllık izin hakları ve şartları kanunla düzenlenir*" hükümlerine aykırıdır.

Madde 13 - Disiplin, ödül ve performans değerlendirme :

Kendilerine seyyar görev verilen bekçilere özgü bir disiplin düzenlemesi getirilmemesi ve bekçilerin, yerleşik düzeni bulunan genel kolluk mensupları ile aynı disiplin, ödül ve performans kurallarına tabi tutulması, emniyet ve jandarmayla bekçilerin görev-yetki-sorumluluk ilkelerinin örtüşmemesi hususu dikkate alındığında, sorunlu bir koşutluk oluşturmaktadır. Çalışma usulleri, teçhizatları ve olanakları bakımından konumları polis ve jandarmaya nazaran belirsizlik taşıyan gece bekçilerine, genel kolluğa ilişkin disiplin, ödül ve performans değerlendirme ölçütlerinin uygulanması, bekçilerin statüleri ve görev kapsamlarıyla uyumsuz sonuçlar doğurma riskini taşımaktadır. Gerçekten de; genel kolluğa ilişkin disiplin, ödüllendirme ve performans hükümlerinin bekçilere ne şekilde uygulanabileceği belirsizdir ve bu durum, kaynağını Anayasa madde 2'de bulan hukuki güvenlik ilkesini zedelemektedir.

Madde 14 - Yönetmelik :

Kanun teklifi boyunca birçok konuda yönetmeliğe yollama yapılmışken, bir de bekçilerin hukuki rejimini belirlemek açısından yönetmeliğe yetki veren böyle genel bir düzenlemenin varlığı, aslında

bekçi kolluğunun hukuki rejimi konusunda kanundan çok yönetmeliklerin ağırlık taşımasının kurgulandığının teyit ve ifşasıdır. Yukarıda da ifade edildiği üzere; bekçilerin hukuki rejimine ilişkin gerekli düzenlemelerin önemli bir kısmını düzenleyici işleme bırakan bu yaklaşım; Anayasa madde 7, madde 123/1 ve madde 128/2'ye aykırıdır.

Madde 16 - Yürürlükten kaldırılan Kanun ve atıflar :

Kanun teklifinin bekçilerin teşkilatı, statüsü ve hukuki rejimleriyle ilgili olarak ayrıntılı hükümler getiren 772 sayılı Kanun'u yürürlükten kaldıran 16. maddesi; kanun teklifi, bekçilerin teşkilatı, statüsü ve hukuki rejimleriyle ilgili olarak gerekli asgari düzenlemeleri öngörmediği için, bekçi teşkilatını ve bekçileri, Anayasa m.123/1 ve madde 128/2'deki gerekliliklerin karşılanmadığı bir hukuki belirsizlik durumuna düşürmektedir. Kanun teklifinin 16. maddesi, anılan sebeple Anayasa m.123/1 ve madde 128/2'ye aykırıdır.

Yaşar Tüzün
Bilecik

Ensar Aytekin
Balıkesir

Ali Öztunç
Kahramanmaraş

Erkan Aydın
Bursa

Nihat Yeşil
Ankara

Faruk Sarıaslan
Nevşehir

MUHALEFET ŞERHİ

2/2555 esas numaralı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanun Teklifine ilişkin muhalefet şerhimiz aşağıdaki gibidir.

Bilgilerinize sunarız.

Giriş

Çarşı ve Mahalle Bekçilerinin görev ve sorumluluklarını düzenleyen kanun teklifi biri yürürlük, biri yürütme maddeleri olmak üzere toplamda 18 maddeden oluşmaktadır. Bir geçici madde de kanun teklifinin içerisindedir.

Kanun teklifinin genel gerekçesi, bekçilerin Türkiye’deki kolluk mimarisi içerisindeki yerinin tespitine ilişkin ifadeler içermektedir. Bu mimariye göre bekçiler silahlı bir kolluk olarak tanımlanmakta ve yardımcı kuvvet olarak kabul edilmektedir.

Genel gerekçede “halkın problemlerini sahada çözecek yapıların etkinleştirilmesi” ibaresi bekçilerin sokaklar başta olmak üzere her türlü mahalli bölgede muğlak olarak tanımlanan “halkın problemleri” bahanesine sığınarak yürütme erkinin gündemini halkın arasında işletecektir.

Bunun yanı sıra “yardımcı kuvvetlere” ihtiyaç duyulması, İçişleri Bakanlığı kapsamındaki Emniyet güçlerinin kanunla tanımlı görevleri dışındaki amaçlara işaret etmektedir. Elbette ki bu amaçlar AKP’nin kendi siyasal ajandası üzerinden gerçekleştirilmek istenecektir. Yoksa zaten hâlihazırda bahsedilen kuvvetlere büyük bütçeler ayrılmakta, başka devletlerin ordudaki personel sayılarını aşacak büyüklükte kamu görevlisi istihdam edilmektedir.

İçişleri Bakanlığının 2020 yılı bütçesi 76 milyar TL’dir. Emniyet Genel Müdürlüğü bütçesi 2020 yılında 5 milyar TL arttırılarak 38 milyar 973 milyon TL’ye çıkarılmıştır. Yani sıra polis sayısı 242.488’tür. Bekçi sayısı 2017 yılında 4.653 iken 2018 yılında 11.398 olmuştur. Yani toplam polis ve bekçi sayısı 253.886 olmuştur. Bu sayı Almanya, Fransa, Ukrayna, İsrail, Fas gibi ülkelerin asker sayısından bile fazladır. Yani büyük bir iç istibdat ordusu AKP döneminde yaratılmıştır.

Eurostat ve Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi’nin verilerine göre hâlihazırda Türkiye’de son 10 yılda polis sayısı % 36 artmıştır ve bu sayıya jandarma dâhil değildir. Türkiye’de her 185 kişiye bir polis düşüyorken, bekçilerin buna eklenmesi AKP’nin “toplumla savaş” paradigmasının tahkim edilmesinden başka bir şey değildir.

Bu devasa bütçe ve çoğu ülkenin ordusundan daha büyük miktardaki kolluk sayısına rağmen “yardımcı kuvvetlere” ihtiyaç duyulması, iktidarın açık bir şekilde siyasal programını devreye koymasındır. Nitekim tarihte sıkça görüldüğü üzere, uzun süreli iktidarlar yıpranmaya yüz tuttuğunda, yardımcı kuvvetlerin oluşturulması ve palazlanmasına zemin hazırlanmış ve toplumsal yaşam bir gerilim sahasına, hak ihlalleri ortamına ve iktidar kaynaklı şiddete sevk edilmiştir.

2017 yılında 4.653 bekçi görevde iken, bu sayının bir yıl içerisinde 11.398’e çıkmış olması belli bir siyasal programın parçası olduğunu kanıtlamaktadır. Çünkü AKP iktidarı 2015 yılı Haziran seçimlerinde “tek başına iktidar” olma yetkisini kaybettiği süreçten sonra demokratik ve meşru halk iradesine saygı duymak yerine gittikçe otoriterleşmiş, hukuk dışına çıkmış, evrensel hukuk ilkelerini ve demokratik hak ve özgürlükleri adım adım yok saymış ve çiğnemiştir.

Kürt Meselesi ve Türkiye’nin demokrasi sorununun tartışıldığı Çözüm Masasının devrilmesi, Dolmabahçe Mutabakatı’nın yok sayılması, ve MHP ile kurulan ittifak, çatışmaların tekrar devreye sokulmasına eşlik eden ivme kazanmış bir otoriterleşme artarak devam etmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile birlikte rejimin, devletin, toplumun güvenliği AKP’nin güvenliği içerisinde eritilmiştir. Tüm bunlardan ötürü güvenlik paradigması değişmiş ve yardımcı kuvvetler iktidar tarafından devreye alınmıştır.

Böylesi bir “tek adam güvenlik mimarisi”nin içine “bekçiler” denen grup yerleştirilmiştir. Hiçbir liyakat gözetmeksizin iktidar partisi teşkilatları tarafından hazırlanan listelerle işe alınan bekçiler, tek adam rejiminin güvenliğini sağlayabilir. Ama bu tarz bir girişimle iktidarın toplumsal muhalefetten duyduğu güçlü korkudan dolayı bizatihi toplum için büyük bir güvenlik sorunu yaratılmış olur.

Güvenlik paradigması üzerine çalışmaları ile tanınan Mark Neocleous, çalışmalarında, otoriter devletlerin ortaya koyduğu güvenlik paradigmasının esasında halklar için güvenlik sorunu olduğunu ortaya koymuştur.

Otoriter yönetimler, toplumu baskı altında tutmak için devreye koydukları güvenlik paradigması neticesinde hukuk devletinden “güvenlik devleti”ne geçiş yapmaktadır. İtalyan düşünür Giorgio Agamben, güvenlik devletinin korku üzerinden kurulduğunu ve iktidarlar

açısından bu korku ile birlikte her ne pahasına olursa olsun ayakta tutulmak istendiğini ifade etmektedir. Agamben'e göre güvenlik devleti baskıcı iktidarını korku üzerinden işlevselleştirmekte ve meşrulaştırmaktadır. Yurttaşlar ise haklarından mahrum edilmektedir.

Agamben, bu durumu şu şekilde ifade eder: "Egemenliğin asıl sahibi kabul edilen yurttaşların ve halkın siyasî statüsündeki değişim güvenlik devletinde, siyasî yaşama katılımları seçim yoklamalarıyla sınırlı kalan yurttaşların tedrici apolitikleşmesi diye adlandırmak gereken ve önüne geçilmez bir eğilimin yayıldığı görülür. Bu eğilimin endişe vericiliği, halkı, devleti koruma ve büyüme temin etmesi gereken ve özünde siyasî olmayan bir unsur gibi tanımlayan Nazi hukukçuları tarafından kuramlaştırılmış olması ölçüsünde artar. Bu hukukçulara göre, siyasî olmayan unsuru siyasî kılmamanın tek bir yolu vardır: Onu yabancıdan ve düşmandan ayıracak olan köken ve ırk eşitliği. Burada Nazi Devleti'yle çağımızdaki güvenlik devletini karıştırmak söz konusu değil: Anlamak gereken, yurttaşlar apolitikleştirildiğinde, ancak kendilerine sadece dışsal olmayan bir yabancı düşmana karşı korkuyla seferber edildikleri takdirde edilgenliklerinden çıkabilmeleridir..."

Nihayetinde güvenlik devleti, hukuk devletinin temel niteliği olan hesap verilebilirlik, suç-ceza diyalektiği ve müeyyide özelliğini yükümsüzlük üzerinden ortadan kaldırmaktadır. Böylece bir polis devletinin kapıları aralanmış olur ve adli erkin sömükleştirilmesi ile kolluk güçlerinden hesap sorulamazlık genel kaide haline getirilir.

Hukuk devletinin by pass edilmesi ile yurttaşlık haklarının aşınması neticesinde Agamben "kamusal ile özeline iç içe geçtiği, sınırları belirlenemeyen müphem bir mıntıkaya yönelindiğini" ifade etmektedir.

AKP-MHP ittifakı gitgide otoriterleşirken, güvenlik paradigması da aynı hızda tüm hak ve özgürlükleri yutacak, ortadan kaldıracak şekilde genişlemektedir. Yurttaşların iktidardan duyduğu hoşnutsuzluk arttıkça, iktidar her gün yeni bir baskı ve denetim mekanizması üretmektedir.

İktidarın tanımladığı güvenlik ihtiyaçları, bugün halkın huzur ve güvenliğini değil otoriter tek adam rejiminin ihtiyaçlarını öncelemektedir. AKP'nin güvenlik paradigması, bugün yurttaşlar için en büyük güvenlik sorunlarından biri halini almıştır. Çünkü devlet içinde ve toplum üzerinde kendi egemenliğini kurmak ve korumak pahasına toplum açıkça

militarize edilmekte ve komplâştırılmakta, silahlanma teşvik edilmekte ve bu bizzat kamu kaynakları kullanılarak yapılmaktadır.

İktidarın güvenlik paranoyası yurttaşların özel hayatlarına ve yaşam biçimine müdahaleyi olağanlaştırmakta, beraberinde kendinden olan-olmayan ayrımı keskinleşmektedir. Asayiş ve güvenlik mekanizmaları iktidar tarafından çok açıkça suiistimal edilmekte ve bir siyasi baskı, mekânsal soylulaştırma ve fişleme aracı olarak kullanılmaktadır.

Bu koşullar altında bekçilik müessesesini toplum yararına bir güvenlik mekanizması şeklinde değerlendirmek mümkün değildir. Bunun yerine kimin için, hangi sınırlar çerçevesinde çalışacağı belli olmayan bir silahlı grubun oluşturulmasının yaratacağı tehlikeleri ele almamız çok daha elzemdir.

Parti Kuvveti Olarak Bekçiler: İktidarın Sokaktaki Gözü, Hafiyesi ve Kelepçesi

Bekçiler kanun teklifi ile ilgili gelişmelerin başlangıcı ve devamı, demokratik değerler ve hukukun üstünlüğü ilkesinin hiçe sayıldığı ve parti devleti gerçekliğinin tahkim edilmek istendiği bir örnek olarak cereyan etmektedir. Bekçilik müessesinin ortaya çıkışına neden olan şey, AKP genel başkanının uykudan önceki “hayalleri” ile başlamıştır. İçişleri Bakanının, AKP genel başkanı ile yaptığı konuşmayı aktardığı, 4 Haziran 2018 tarihli konuşması parti kuvveti oluşum sürecini ve bu sürecin hukuk devleti ile demokrasi ilkelerini hiçe sayarak nasıl gerçekleştirildiğini göstermektedir: *“Bana bizzat söyledi. ‘Ben yatarken, sokakta bekçi düdüğünü duymak istiyorum. Vatandaşımız evinde yatarken huzur içerisinde sokakta birisinin onu beklediğini, huzurunun emin olduğunu duymasını istiyorum’ dedi. Bunu talimat kabul ettik ve çalışmalara başladık. Eskiden beri varolan bir kolluk gücümüzün kapasitesini arttırıp yeniden işlerlik kazandırıyoruz.”* Bu ifadelerin bir mizansen değil de gerçek olduğunu kabul ettiğimizde dahi, tek adamın sözlerinin kanun haline getirildiği bir rejim içerisinde yaşadığımızı görmekteyiz. Nitekim kanun teklifinin içeriğinde yer alan bekçilerin seçilmesi, idare edilmesi, yönetmelik çıkarma yetkisi ve talimat zincirleri ile yardımcı kuvvet olarak tanımlanmasına rağmen asil kuvvet yetkilerine sahip olması bu grubun bir bütün olarak partili cumhurbaşkanlığı sisteminde AKP’ye bağlı olacağını açık ve net şekilde göstermektedir. Bekçilerin İçişleri Bakanlığı’nca çıkarılan yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara göre istihdam edilmesi, Cumhurbaşkanı tarafından kamu görevlisi olarak belirlenen

Bakanın imzası ile bekçilerin atanması, bekçilerin uygulamalarının hukuki normlardan uzak, iktidar partisinin politik yaklaşımına göre şekillenmesi açısından “parti kuvveti” olarak kullanılmak istediklerinin açık bir görüntüsüdür.

Bu kanun teklifi ile oluşturulmak istenen “parti kuvvet”leri hem demokratik hak taleplerine karşı hem özellikle muhalif muhitlerde baskı aracı olarak hem de genel olarak toplumun denetlenmesi için kullanılmak istenecektir. Ayrıca “parti kuvvetleri” yürütme erkine aşırı bağımlı ve bağlı çalışacak şekilde konumlandırılarak her daim sadakatleri sınanacak, partinin işaret ettiği her yere kuvvet uygulamayı kendi varlık-yokluk meselesi olarak görecek; böylece bir şiddet aygıtının, siyasi saiklerle harekete geçirilerek, AKP’ye muhalif herkesi hedef aldığı olaylar vuku bulacaktır.

Toplumunu denetleme aracı olarak bekçiler, toplumsal farklılıklara AKP’nin toplum mühendisliği kapsamındaki belli yaşam normları ve AKP’nin çizdiği çerçeveye uygun ahlaki kuralları dayatmak isteyecek, iktidarın sokaktaki gözü, hafiyesi ve kelepçesi olmak üzere işlevsel hale getirilecektir. Her ne kadar AKP kanun teklifinin genel gerekçesinde geçmişin yeniden ihya edilmesi şeklinde ifade ederek bekçilik sistemini Osmanlı dönemine kadar götürse de, söz konusu dönemde olduğu gibi bu dönemde de bekçilik sistemi toplumun denetlenmesi, hizalanması gibi denetim ve baskı politikalarının bir aracı olarak kullanılmıştır/kullanılmak istenmektedir. Osmanlı döneminde gerçekleşen her şeye “iyilik” atfeden AKP yüzü geçmişe dönük bir halüsinasyon yaratmak istese de, söz konusu dönemde bekçilik sistemi genel bir istibdat anlayışının, topluma karşı güvensizliğin ve iktidarın kendi bekasını koruma isteğinin bir parçasıydı. Gerek Abdülhamit’in istibdat rejiminin bir parçası gerekse de İttihatçı yönetimin denetim mekanizmasının bir dişlisi olarak işlev gördüler ama asla toplum yararına bir pozisyonları olmadı. Tarihe referansla genel gerekçesi yazılan kanun teklifine bir de bu gözle baktığımızda bekçilerin yine istibdadın bir parçası, toplumla kuramadığı meşruluk bağlarını telafi etmek üzere devreye koymayı amaçladığı tahakkümün bir şiddet aygıtı ve toplum için bir huzursuzluk/güvensizlik kaynağı olacağını ifade edebiliriz.

Mekânın Politik Baskılanması ve Bekçiler

İktidarın kent politikaları kapsamında kendisine muhaliflerin yoğunlaştığı, iktidarın kurucu kimliğinin ötekisi olan kimliklerin ve yoksullar-işsizler gibi iktidarların ötekileştirdiği,

haklarını gasp ettiği toplumsal grupların yoğun olarak yaşadığı mahalleler kriminalize edilmekte ve süreklileştirilmiş bir şekilde baskı altında tutulmaktadır.

2019 yılının Haziran ayında İstanbul'un Esenyurt ilçesinde bekçiler ilçeyi bir bütün olarak abluka altına almıştı. Bu abluka sırasında sokak ortasında işkence başta olmak üzere çok sayıda insan hakları ihlalleri gerçekleşmişti. Esenyurt ilçesinin çoğunlukla yoksullar ve Kürtler'den oluştuğu bilindiğine göre, bekçilerin abluka uygulaması yapması esasında otoriter ve tekçi AKP iktidarının siyasi programının bir yansıması olarak görülmelidir.

Her halükârda bekçilerin görevlendirildikleri yerlerin açıklanmasına ihtiyaç vardır. Bekçi görevlendirmelerinin iktidarın siyasi ve kültürel ideolojik yönelimleri ile doğrudan bağı, bu bağın muhaliflerin yaşadığı yerlerle ilişkisi soruşturulmak zorundadır.

İktidarın Beka Kalkanları Olarak Bekçiler

AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan 2 Ocak 2020 tarihli açıklamasında “Artık şehirlerimizin dış güvenliğini surlar ve hendeklerle koruyamayacağımız, içerideki düzeni de sadece kolluk gücüyle sağlayamayacağımız bir yere gelmiş durumdayız. Yeni fikirler geliştirilmeli” demiştir. Bu açıklamanın akabinde “yardımcı kuvvet” olarak bekçilerle ilgili yasal düzenlemenin TBMM gündemine getirilmesi iktidarın kendi bekasına aradığı kalkanlardan birini bulduğunu göstermektedir.

Elbette ki 2020 yılı itibariyle iktidarın bir beka kalkanına ihtiyaç duyması tesadüf değildir. Çünkü Türkiye halkları AKP iktidarının politikaları sebebiyle ciddi bir ekonomik ve siyasi krizin içerisine sürüklenmiştir. Bir yandan yoksulluk, işsizlik, gelir dağılımdaki adaletsizlik, geçim sorunu gibi ekonomik krizin göstergeleri; diğer taraftan Kürtlerin, Alevilerin, kadınların, gençlerin demokratik hak taleplerine karşı iktidarın her türlü şiddet aracını devreye koyması siyasi krizleri tetikleyerek derinleştirmiştir.

Çoklu krizler içerisinde olduğumuz bu dönemde, iktidar kendi bekasının baskı ve şiddet araçlarını üretmeye devam ederken, bu özgün dönemi açıklayan raporlar ve kamuoyu araştırmaları durumun Türkiye halkları açısından vahametini ortaya koymaktadır.

Kamuoyuna yansıyan ve yalanlanmayan devlet kurumlarının raporlarına göre, Türkiye’de ciddi toplumsal gerilimler baş göstermek üzeredir. Yoksulluğun yüksek seviyelere yükselmesi, işsizliğin sürekli olarak artması gibi ekonomik nedenler ile kimliklerin reddi

üzerinden şekillenen hak talepleri patlama noktasına gelmiştir. Yine çok sayıda kamuoyu araştırmasına göre, Türkiye’de toplumsal gerilim ve ayrışmalar tarihte görülmediği kadar yüksek seviyelere çıkmıştır.

Bu sosyolojik ve politik gerçeklere karşı iktidar demokrasi ve adalet politikalarını devreye koymak yerine, devletin şiddet ve ideolojik aygıtlarına daha fazla sarılmakta, dolayısıyla toplumun güvenliğini, adil yaşamı ve refahını değil, kendi bekasını öncelemektedir.

Bu kapsamda AKP, görevi dini hizmet vermek olan Diyanet İşleri Başkanlığı üzerinden, yoksulluk ve şiddetin gündelik yaşamın en yakıcı sorunu olduğu günlerde, “isyan etmeyin” fetvaları vermektedir. Öte yandan ise bekçilik sistemini yardımcı kuvvet olarak örgütlemekte ve şiddet aygıtlarını tahkim etmektedir.

Nihayetinde karşı karşıya olduğumuz gerçeklik şudur: Bekçilik sisteminin kurumsallaşması ve yoğunlaşması ile birlikte toplum üzerindeki baskı artırılmak, iktidarın bekasını korumasının araçları oluşturulmak, Türkiye’de hukuk devleti daha fazla aşındırılmak, toplumsal taleplerin şiddetle bastırılması için zeminler yaratılmak istenmektedir. Dolayısıyla her bir maddesi bu çerçeveye hizmet eden kanun teklifinden ivedilikle vazgeçilmesi ve baskı yerine özgürlük, otoriterliğe karşı demokrasi, haksızlığa karşı adalet, ayrışmaya karşı birlikte yaşam, ayrımcılığa karşı eşitlik, hukuksuzluğa karşı hukuk şiar edinilmelidir.

İktidarın Baskı Dayanağı: “Makul Sebep”

Pek çok muğlak ifade ve tanımla dolu bu teklifle bekçilerin asayiş ve güvenlik yetkilerinin artırılması, Türkiye’deki bu anti-demokratik teamülün daha da derinlere kök salması ve insan hakları ihlallerinin artması sonucunu doğuracaktır. Özellikle kolluk yetkileri konusunda mevzuatta genel ifadelerin bulunması, polisten de bildiğimiz gibi uygulayıcıların takdir yetkilerini olması gerekenden fazla genişletmekte ve keyfilığe yol açmaktadır.

OHAL altında bir KHK ile oldu bittiye getirilerek hem de Emniyet Müdürü Mustafa Çalışkan’ın ‘gerektiğinde silah kullanmaktan çekinmeyin’ telkinleriyle yeniden hayatımıza giren bekçilerin tam da bu nedenle çok sayıda ihlal ve soruna neden olduğu yargı tarafından da tespit edilmiştir. Teklifin geneline hâkim olan yaklaşım, bu tespitleri hiçe saymakta ve ihlallere kılıf ve hukuksuz uygulamalara yasal zemin oluşturmayı amaçlamaktadır.

Üstelik yargıya intikal etmiş olaylar münferit de değildir. Bekçi uygulaması başladığından beri toplumun farklı kesimlerinden pek çok kişi bekçiler tarafından şiddete ve hak ihlaline maruz bırakılmıştır. Özellikle toplumsal dışlanmanın hedefi olan kesimler, örneğin mültecileri, transları, Kürtleri, romanları bekçilerden kimin koruyacağı büyük bir soru işaretidir.

AKP anlayışına göre kişileri durdurma ve kimlik sorma yetkisini kullanmak için aranan ‘makul sebep’ yoksullar, kadınlar, Kürtler başta olmak üzere tüm ötekilerdir. ‘Makul sebep’, ayrımcılığın ve kötü muamelenin gerekçesi yapılan bir anahtar niyetine kullanılmaktadır.

Otoriter Yönetimlerin Alamet-i Farikası: Önce Uygulama Sonra Yasa

Siyasi tarihte otoriter yönetimler “önce uygulama, sonra yasa” şeklinde bir yol izlemiştir. Yürütme erkinin erkler ayrımını by pass ederek istibdadını derinleştirdiği bu dönemlerde, önce “düşman” bellenen toplumsal kesimler ve muhalifler üzerinde baskılar yaygınlaştırılmakta; daha sonra ise yasal kılıf hazırlanmaktadır.

Özellikle 20 Temmuz OHAL darbesinden sonra Türkiye’de sıkça görülen bu durumun bir örneği olarak bekçilerle ilgili yasal düzenleme önümüzde durmaktadır.

İzmir’de iki bekçinin çok kısa bir zaman zarfı içinde iki kişiye defalarca kimlik kontrolü yapmak istemesi üzerine çıkan tartışma yargıya intikal etmişti ve mahkeme bekçileri haksız bulmuştu. Mahkeme kararında, Polis Vazife ve Selahiyetleri Kanunu’nun (PVSK) polislere verdiği kimlik sorma yetkisinin bekçilere verilmediğini belirtmişti. Bu olayda bekçiler, yeniden kimlik göstermek istemeyen yurttaşları gözaltına almaya da çalışmıştır.

Mahkeme kararının da açıkça ortaya koyduğu gibi, “Görevi vatandaşın huzurunu sağlamak olan görevlinin, makamını vatandaşın huzurunu bozmak için kullandığı” açıktır. Mahkeme kararı sonrasında görevin suiistimal edilmesine hiç takılmayan Emniyet Genel Müdürlüğü ise “Çarşı ve Mahalle Bekçileri Yönetmeliği’nin 16’ncı maddesine atıf yaparak, bekçilerin kimlik sorabileceğini belirten bir açıklama yapmıştı.

İzmir’in yanı sıra Mardin’de 3 Aralık 2019 tarihinde iki arkadaşıyla birlikte evine giden bir grup yurttaş, yolda bir grup bekçi tarafından kimlik kontrolünden geçirilmek istendi. Bu kişilerin bekçilere kimlik sorma yetkisinin bulunmadığını söylemesi üzerine olay yerine polisler çağırıldı. Ardından karakola götürülen kişilere Kabahatler Kanunu gerekçe

gösterilerek 153 TL idari para cezası kesildi. Karara itiraz edilmesi üzerine, Mardin 2'nci Sulh Ceza Hâkimliği, bekçilerin kimlik soramayacağını belirterek, idari para cezasının kaldırılmasına karar verdi.

Mahkeme kararının gerekçesinde şu ifadelere yer verildi: "... 772 sayılı kanun gereğince düzenlenen yönetmeliğin 16. maddesinde ise "Bekçiler bölgeleri içinde dolaşan şüpheli şahısları takip eder ve hüviyetlerini araştırırlar. Şüpheli ve diğer şahısların suç teşkil eden bir fiilini gördüklerinde yakalayıp karakola teslim ederler" şeklinde düzenlendiği, madde metninde belirtilen "kimliği araştırırlar" kavramının geniş yorum ile durdurulup kimlik sorma yetkisi anlamına gelmeyeceği karar verilmişti.

Yargı erkinin hukuku gözeterek verdiği bu karara karşın AKP iktidarı kendi güvenlik mimarisinde konumlandığı bekçilerin önce kimlik sorma yetkisinin arkasında durmuş ve uygulatmış, yargı aleyhte karar verince de yasal düzenleme çıkarmanın peşine düşmüştür.

Böylece otoriter anlayışın alamet-i farikalarından biri olan yasal düzenlemenin uygulamadan sonra gelmesinin bariz bir örneğini sunmuştur. Bu şekilde yasalaşmanın hukuki-meşru olmadığı, ama yine de otoriter anlayış tarafından dayatıldığı başka bir patikaya girilmiş olmaktadır. Otoriter anlayışlar toplumsal gerçeklikten koptukça, yönetim yaklaşımlarını meşruluk ve rıza aramaktan arındırmakta, kaba tahakküme dayalı bir yöne doğru evrilmektedir. Nitekim bekçilik kurumu ve bekçilerin uygulamalarının toplumda kabul görmediği gerçekliğine rağmen, AKP'nin ısrarla kanunun gücüne dayanmaya çalışması, kendisinin rıza alma kapasitesini sınırlamakta ve meşruluk dairesinin dışarısında konumlandırmaktadır.

AKP'nin Düşman Politikası ve Hukukun Askıya Alınması

Kanun teklifinin komisyon görüşmeleri esnasında, komisyon başkanının bazı beyanları AKP iktidarının hukuk ile insan haklarına mesafesini; insan hayatı ile iktidar kibri arasında kurdukları ilişkiyi net bir şekilde göstermiştir.

Komisyon görüşmelerine katılan Ankara Milletvekili Filiz Kerestecioğlu, başta partililerimiz olmak üzere Türkiye'de hak talep eden, demokratik hakkını kullananlara yönelik gerçekleştirilen insan hakları ihallerinden bahsettiği konuşması esnasında, AKP'li komisyon başkanı sürekli sözünü kesmiş ve hukuk dışı anlayışını açığa vurmuştur: "*Bakın, ben 'Terörle*

mücadele konsepti ayrı bir şey’ dedim, yani o konuya girmeyelim isterseniz” ve “bu ülkede, açık söylüyorum, bakın -terörle mücadelede sıkıntı- normal, adi suçlarda polisin vatandaşa tavrı kesinlikle Batılı polislerden daha yumuşaktır, daha insanidir, bunun altını çizerek belirtmek istiyorum” şeklinde ifadeler kullanmıştır.

AKP’ye muhalif olan, hakkını ve hukukunu demokratik yollarla savunan herkesin “terörist” ilan edildiği, hatta soğan ve patatesin dahi “terörist” imasına maruz kaldığı bu iktidar anlayışı açık şekilde kendilerinden olmayan, sessiz kalmayan herkesi hukuk dışı yollarla, insan haklarını ihlal ederek baskı altında tutacağını bizatihi İçişleri Komisyonu başkanının ağzından itiraf etmiştir. İçişleri Komisyonunun TBMM’de ortaya koyduğu bu tutumun, bekçiler aracılığı ile sokaklarda, mahallelerde toplumsal muhalefete şiddet uygulamaları ve hak ihlalleri ile yansıyacağını görmemek mümkün değildir.

Mevcut ulusal ve uluslararası hukukun askıya alınmasına işaret eden bu anlayışın demokrasi, adalet, hak ve hukuk ile arasındaki mesafenin ölçülemeyecek kadar açık olduğu nettir.

Bekçiler ve Hak İhlalleri

Yardımcı kuvvetler üzerinden şekillenen güvenlik devleti yaklaşımının bir yansıması olarak Türkiye’de bekçilerin işledikleri suçlar örnek verilebilir. 2017 yılından itibaren bekçiler çok sayıda insan hakları ihlalleri yapmış ve bu ihallerle ilgili gittikçe artan şekilde kamu otoritesi tarafından korunmaya çalışılmıştır.

Bekçilerin insan hakları ihlallerinin bazıları şöyledir:

28 Mart 2018 tarihinde Mardin’in Derik ilçesinde Şerif T. isimli mahalle bekçisi, devletin kullanım yetkisi verdiği belindeki silah ve yanında 3-4 tane yine kendisi gibi silahlı kişi ile birlikte 19 yaşındaki Berfin G. isimli kadını kaçırdı.

18 Ekim 2018 tarihinde basına yansıyan bir bekçi marifeti de İstanbul’da yaşandı. Ataşehir İçerenköy mahallesinde 52 yaşındaki servis şoförü Eray Kemerci yüksek sesle müzik dinlediği gerekçesiyle bekçiler tarafından ciddi şekilde darp edildi.

9 Ocak 2019 tarihinde evine giderken burada çalışıyorsun diyen bekçilere evine gittiğini söyleyen trans kadın, bekçiler ve polisler tarafından darp edildi.

2019 yılı Haziran ayı boyunca İstanbul Esenyurt'ta mahalleliler, bekçiler tarafından sözlü ve fiziksel şiddete maruz kaldı.

14 Temmuz 2019 tarihinde İzmir Karşıyaka'da 20 yaşındaki genç üç bekçi tarafından darp edilip ters kelepçe takılarak gözaltına alındı.

11 Eylül 2019 tarihinde Diyarbakır'ın Bağlar ilçesinde bekçiler 54 yaşındaki bir yurttaşa silah çekerek sokak ortasında işkence yaptı.

22 Eylül 2019 tarihinde Trabzon'un Hacıkasım Mahallesinde mahalle bekçilerinin iki arkadaşı ile tartışmasının üzerine araya giren Avukat Selim Burak Özdemir bekçiler tarafından ters kelepçe takılarak yere yatırılmış, ardından da ters kelepçe takılı halde hastaneye gidip rapor almak isteyen Selim Burak Özdemir savcının evine götürüldü.

Kanun teklifi komisyondan görüşülüp henüz genel kurula sevk edilmeden bekçiler, gelecekte yaşanacak hak ihlallerinin ipuçlarını verecek şekilde davranmaya devam etmektedir. İstanbul Fatih ilçesi Kocamustafapaşa'da 2020 yılının Şubat ayının ilk gününde bekçiler, henüz yasa çıkmadan dahi üst araması yapmak istemiş; izin vermeyen bir yurttaşı darp ederek park demirlerine kelepçelemiştir. Yine aynı günlerde –kanun teklifi yasalaşmadan- Kızılay başta olmak üzere birçok yerde bekçiler tarafından hak ihlalleri ve sokak ortasında işkence gerçekleştirilmiştir.

Görüldüğü üzere; İstanbul, Mardin, İzmir, Ankara başta olmak üzere birçok kentte bekçiler tarafından insan hakları ihlalleri yapılmıştır. Henüz iki yıldır yoğunlaşan bekçilik uygulamasının şimdiden bunca hak ihlaline sebep olması ve bu sorunla ilgili iktidar tarafından herhangi bir çözüm perspektifinin geliştirilmemesi, söz konusu uygulamaların siyasal programın bir parçası olduğunu ve iktidarın 2015'ten sonra ivme kazanarak devam eden otoriterleşmesinin bir yansıması olduğunu göstermektedir.

Daha Fazla "Güvenlik", Daha Fazla Tahakküm ve Güvencesizlik Getirir

Geldiğimiz noktada Türkiye'de siyasi iktidar ile Türkiye toplumu arasındaki gerilimler had safhaya çıkmıştır. AKP'nin otoriter politikalarının ivme kazanması siyasi, toplumsal ve ekonomik krizleri derinleştirmektedir. Bu karanlık dönemden çıkışın yolu daha fazla

“güvenlik” bahanesine sığınarak militarizasyonu arttırmak değil, aksine demokrasiyi güçlendirmek, özgürlükleri arttırmak ve adaleti tesis etmektir.

Dolayısıyla parlamentonun asıl konuşması gereken, polisin yetkilerinin sınırlandırılması, OHAL kalktıktan sonra dahi ısrarla başvurulmuş anti-demokratik uygulamalara son verilmesidir. Çünkü bir paradigma olarak devreye konan “güvenlik” bahanesi, bu ülkede daha fazla güvenliği değil, daha fazla tahakkümü ve güvencesizliği getirmiştir. Yani AKP’nin “güvenlik” bahanesi daha büyük krizleri ve güven sorununu ortaya çıkarmakta; yeni hak ihlallerine, demokrasi ve insan haklarından uzaklaşmaya ve dolayısıyla yeni gerilimlere kapı aralamaktadır.

Madde Bazlı Değerlendirme

Madde 1- Bu kanun, çarşı ve mahalle bekçisi olarak istihdam edileceklerde aranan şartlara, çarşı ve mahalle bekçilerinin atama ve adaylık süreçlerine, görev ve yetkileri ile çalışma şekillerine ilişkin esasları düzenlemektedir. Çarşı ve mahalle bekçilerinin atama ve adaylık süreçlerine ve yetkileri ile çalışma şekillerinin şeffaf ve net bir biçimde açıklanması kanun teklifinin daha iyi bir biçimde anlaşılması açısından elzemdir. Bekçiler başta olmak üzere her türlü kamu görevlisi alımlarında AKP’nin kendi yandaşlarını öncelikli olarak değerlendirmesi, söz konusu maddenin de bu kapsama gireceğini göstermektedir.

Madde 2- Genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olmak üzere, Emniyet ve Jandarma teşkilatları bünyesinde silahlı bir kolluk olarak çarşı ve mahalle bekçileri istihdam edilmekte, Emniyet ve Jandarma teşkilatlarında istihdam edilen çarşı ve mahalle bekçilerinin amirleri meslek hiyerarşileri içinde tespit edilmektedir. Geçmiş dönemlerde kamuoyuna yansıyan haberlerde bekçilerin yurttaşlara yönelik fütursuzca tutumları ve şiddet uygulamalarını göz önünde bulundurulduğunda, bekçilerin Emniyet ve Jandarma teşkilatları bünyesinde yardımcı kuvvet olarak addedilmesi, bekçilerin yurttaşlara yönelik keyfi ve hukuksuz uygulamalarının önünü açması ve cesaretlendirmesi açısından bir kez daha düşünülmesi gereken bir durumdur.

Bilindiği üzere AKP iktidarı, Emniyet güçleri ve ordu mensuplarının işlediği suçlarda cezasızlığı örgütlemektedir. Bekçilerin yardımcı kuvvetler olarak sisteme dahil edilmesi ve bu bekçilerin işlediği suçlar yeni cezasızlıklara sebep olacaktır.

Madde 3- Çarşı ve mahalle bekçisi olarak istihdam edileceklerde; 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 48inci Maddesi'nde sayılan genel şartlar ile İçişleri Bakanlığı'nca çıkarılan yönetmelikle belirlenen eğitim, yaş, sağlık ve fiziki yeterlilik gibi özel şartlar aranmaktadır. Ayrıca çarşı ve mahalle bekçisi olarak istihdam edilmek için İçişleri Bakanlığı'nca çıkarılan yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara göre yapılacak giriş sınavında başarılı olmak şartı belirtilmektedir. Bu madde kapsam açısından teknik bir boyutta ele alınabilir. Bekçilerin İçişleri Bakanlığı'nca çıkarılan yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara göre istihdam edilmesi, Cumhurbaşkanı tarafından kamu görevlisi olarak belirlenen Bakanın imzası ile bekçilerin atanması, bekçilerin uygulamalarının hukuki normlardan uzak, iktidar partisinin politik yaklaşımına göre şekillenmesi açısından kabul edilemez. Bu ayrıca "parti kuvveti" tartışmalarını da beraber getirecektir.

Madde 4- Bir önceki maddede olduğu gibi bekçilerin İçişleri Bakanlığı onayınca atanması, liyakat usullerinden uzak, kadrolaşmaya giden bir tutum olması açısından değerlendirilmektedir. Bu yönüyle iktidarın Suriye Milli Ordusu adı altında örgütlediği radikal grupların bir kısmına Türkiye vatandaşlığı verilmişti. Vatandaşlık alan bu kişilerin bekçi yapılıp sokaklarda iktidarın muhafızları olarak kullanılacaklarına dair kamuoyunda güçlü şüpheler vardır. Radikal gruplarla organik bağlar kuran AKP'nin bu gruplara verdiği vaatlerin bir kısmını bekçilik sistemine dâhil etmek suretiyle gerçekleştireceğine dair kaygılardan ötürü de kanun teklifinin geri çekilmesi ve bekçilik sisteminin lağvedilmesi gerekmektedir.

Madde 5- Bu maddeye göre bekçiler halkın istirahat, sağlık ve selametini sağlamakla görevlidir. Yolda hastalananlara yardımcı olmak, şiddet mağdurlarına yardımcı olmak, semt/sokak soranlara yardımcı olmak, acil hallerde halka yardımcı olmak, doğal afetlerde mahalle sakinlerini uyarmak, toplum sağlığını tehdit eden bir hayvana rastladığında zarar vermesini engellemek için etraftaki kişileri alandan uzaklaştırmak ve genel kolluk ile

belediyeyi haberdar etmekle görevlidir. Maddede, bekçilerin insanlara ve hayvanlara karşı suç işleme potansiyelleri öngörülmemekte ve bu kapsamda bekçilerin suç işlemini önleyecek tedbirlerin alınmamakta olduğunu görmekteyiz. İlgili maddede insanları ve hayvanları beki şiddetinden koruyacak düzenlemelere ihtiyaç vardır.

Madde 6- (1) Çarşı ve mahalle bekçileri; görev saatleri içinde görevlendirildikleri bölgede devriye hizmeti yürütmek, görev bölgeleri içinde bulunan konut, işyeri ve araçlar gibi malların korunmasında sahipleri tarafından noksan alınan tedbirleri tamamlattırmak ile yetkilendirilmiştir. 6ncı Madde ile bekçilerin noksanlık durumunda tedbirler alması öngörülmüştür. Bu noksanlığın tam anlamıyla belirtilmemiş olması, bekçilerin yurttaşlara yönelik yapabileceği fişlemeyi de beraberinde getirebilmesi anlamında kabul edilemez. 6ncı madde ile bekçilerin muhalif yurttaşları açık bir biçimde fişleyebilmesinin önünü açması açısından kabul edilemezdir. İktidarın toplumsal muhalefetin demokratik tepkisini gösterdiği eylemlere yönelik kriminalize eden söylemleri ortadayken, 6ncı madde ile bekçilerin yurttaşların demokratik protesto haklarını engellemesinin ve müdahale etmesinin önünü açmasından kaynaklı kabul edilemezdir.

Madde 7- Bu madde ile bekçilere kişileri ve araçları durdurma ve arama yetkisi verilmektedir. Kanun teklifinin en sorunlu maddelerinden biridir. Bekçilerin bugüne kadar işledikleri insan hakları ihlalleri ve devasa bir Emniyet birimi varken yardımcı kuvvet adı altında bekçilere bu tür yetkilerin verilmesi sorunludur. Söz konusu maddenin 2 ve 6ncı fıkrasında belirtilen “makul” ve yeterli şüphe ifadelerinin çerçevesinin muğlak olması, bekçilerin keyfi bir uygulama içerisine girmelerinin önünü açmaktadır.

Madde 8- Bu madde ile bekçilere şüphelileri yakalama, suç delillerini muhafaza etme, tanıkların kimlik bilgilerini tespit etme, haklarında yakalama veya tutuklama kararı olanları genel kolluk kuvvetlerine teslim etme yetkileri verilmektedir. Kanun teklifinin bariz bir şekilde sorunlu olan bir diğer maddesidir. Bu maddede bekçilere verilen görevler ile bekçilerin aldıkları mesleki eğitim ve siyasi iktidarın yandaşlığında seçilmeleri ile birlikte düşünüldüğünde, bekçilerin bu yetkileri haksız ve hukuksuz şekilde kullanma potansiyeli açık

bir şekilde görülür. Söz konusu madde bekçilerin olay yerinde veya sonrasında yetkilerinin arttırılması anlamına gelmektedir. Polise olay yerinde veya sonrasında tanınan yetkiler bu madde ile bekçiye de tanınmak istenmektedir. Daha önce İzmir’de yaşanan olayda, İzmir 35. Asliye Ceza Mahkemesi’nin verdiği karara göre, bekçinin kimlik sorma hakkının olmamasına rağmen söz konusu yeni düzenleme ile bekçilere verilen yetkiler çerçevesinde bekçilere kimlik sorma hakkı verilmek istenmektedir. Yani bu yönetmelik, bekçilerin vatandaşa karşı olan görev ve yetkilerinden ziyade, devletin bekçiler ile olan ilişkisini düzenlemektedir.

Madde 9- Bu madde ile bekçilere 2559 sayılı kanun kapsamında zor ve silah kullanma yetkisi verilmektedir. Kanun teklifinin en sorunlu maddelerinden biridir. Bu yetkinin bekçilere verilmesi kabul edilmemelidir. Bekçilerin her sokakta şiddete başvurma potansiyelinin olduğu ve hak ihlallerini olabildiğince arttıracaklarını tahmin etmek güç değildir. Öte yandan söz konusu madde ile bekçi kanunu mevzuatında belirtilen bekçinin silah kullanma yetkisinin haiz olduğu belirtilmektedir. Polislere dahi belirli durumlarda silah kullanma yetkisi verilirken, herhangi bir psikolojik ve hukuki eğitime tabi tutulmayan bekçilere böyle bir yetkinin verilmesi durumunun yeni güvenlik krizlerine gebe olacağı aşikârdır. Bu kişilerin mahalleleri baskı altına almaya çalışması, bir çeşit ahlak zabıtalığı yapmalarından başka bir şey değildir. Bireysel silahlanmanın artış göstermesi ve açığa çıkan güvenlik sorunları ile hükümet adeta kendisine yeni bir alternatif güç oluşturmak istemektedir. Nitekim Cumhurbaşkanı, bunu artık sokak güvenliğini sadece kolluk kuvvetleriyle sağlayamadıklarını açık bir şekilde ifade ederek gözler önüne sermiştir.

Madde 10- Bu maddede bekçilerin genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olacağı düzenlenmektedir. Bu maddeye rağmen diğer maddelerde verilen yetkiler ve bekçilerin AKP teşkilatlarında belirlendiğini göz önüne aldığımızda, esasında AKP’nin kendisi için genel kolluk kuvveti olarak çalışacağı açıktır.

Madde 11- Bu madde, bekçilerin kolluk görevi dışında çalıştırılmayacağını düzenlemektedir. Fakat bir sonraki madde ile birlikte bakıldığında, güvenlik ve kamu düzeni gibi her şeyi atabileceğimiz bir sepetten ötürü farklı şekillerde çalıştırılabileceğini görmekteyiz. Dolayısıyla

AKP'nin yasa yapma taktiğinin bir örneği olarak, önce norm maddeleri düzenlenmekte, sonra birkaç muğlak kelime ile istisnalara zemin hazırlanmaktadır.

Madde 12- Bu madde, bekçilerin haftalık çalışma sürelerinin kırk saat olduğu ve bir gün istirahat hakları olduğunu düzenlemektedir. Yine bu madde ile bekçilerin akşam ve gece saatlerinde çalışacağı, güvenlik ve kamu düzeni ile ilgili zorunluluk hallerinde Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelik kapsamında çalıştırılabileceklerini düzenlemektedir. Bu maddede özellikle kamu düzeni ve güvenlik gibi belirsiz iki kavram üzerinden bekçilerin kanun dışında görevlerle çalıştırılmasının zemini hazırlanmaktadır. AKP iktidarının kendisinden olmayan herkesi güvenlik sorunu olarak kabul ettiği gerçekliğinden hareketle, bekçilerin siyasi iktidarın her türlü hizmetinde çalıştırılacağı açıktır.

Madde 13- 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu'na tabi olan bekçiler, Emniyet ve Jandarma mensuplarınının 5757 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nda belirtilen disiplin, ödüllendirme ve performans değerlendirme işlemlerine aynı şekilde tabi tutulabilecektir. Böylece iç hizmet uygulamaları açısından, herhangi bir eğitim sürecinden geçmeyen bekçiler, genel kolluk kuvvetleriyle tamamen aynı statüde değerlendirilip, bu maddeyle örtülü bir rütbe artırımı gerçekleştirilecektir.

Madde 14, 15 ve 16- Bu madde ile burada belirtilen tüm maddelerin uygulama esasları İçişleri Bakanlığı'nın yönetmeliklerine bırakılmaktadır. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 36'ncı Maddesi'nde yapılan değişiklikle, çarşı ve mahalle bekçileri de, uzman Jandarma mensupları ile beraber "Jandarma Hizmetleri Sınıfı"na dâhil edilmektedir. Ayrıca 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'nun 13. Maddesi'ne eklenen bir fıkra ile Jandarma veya Emniyet teşkilatında istihdam edilecek bekçilerin mali ve sosyal hakları bakımından diğer kolluk kuvvetleri mensupları ile aynı usul ve esaslar çerçevesinde değerlendirilmelerinin yasal zemini hazırlanmaktadır. 1966 yılından bu yana var olan Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu bu madde ile tamamen yürürlükten kaldırılarak, mevzuatta yapılan atıfların ise bu kanuna yapılmış sayılması amaç edinmiştir.

Geçici Madde 1- Bu kanunla çıkarılacak olan yönetmeliklerin kanunun Resmi Gazete'de yayımı itibarıyla 6 aylık bir süre içerisinde gerçekleştirilmesi ve düzenlenecek yönetmelikler yürürlüğe girinceye kadar kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam edilmesi öngörülmektedir.

Zeynel Özen

İstanbul

MUHALEFET ŞERHİ

2/2555 esas sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu Teklifine ilişkin muhalefet şerhimizdir.

GENEL DEĞERLENDİRME

13 Ağustos 1941 tarihli ve 4885 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan T.B.M.M. Kararında görüleceği üzere geçmişte “Kır, çarşı ve mahallât bekçileri” unvanı ile görev yapan bekçilerimiz kolluk gücü olarak polis yardımcısı rollerini üstlenmiş, ilk defa şehir ve köylerde bekçilerin bulunmasını zorunlu hale getiren “Çarşı ve Mahalle Bekçileri Hakkında Kanun-ı Muvakkat” ile düzenlenmiş, 14/7/1966 tarihli ve 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununun yürürlüğe girmesiyle yardımcı kolluk olarak varlığını devam ettirmiştir.

14/7/1966 tarihli ve 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanununda Yardımcı Hizmet Sınıfında görev yapan Çarşı ve Mahalle Bekçileri, 24/4/2008 tarihli ve 5757 sayılı “Emniyet Teşkilatı Kanunu, Devlet Memurları Kanunu ve Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” ile Emniyet Hizmetleri Sınıfına geçirilmiştir.

Bu kapsamda ayrıca çarşı ve mahalle bekçilerinin Emniyet ve Jandarma teşkilatı bünyesinde genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olmak üzere istihdam edilen silahlı bir kolluk olarak düzenlenmesi, sınav, atama ve çalışma şartları ile hukuki statülerinin tespit edilmesi amaçlanarak, ülkemizin güvenlik yapısı içinde mevcudiyetinin korunması, adli, önleyici, koruyucu görev ve yetkileri ile görevli oldukları mülki sınırlar içinde görev ve yetkileri yeniden belirlenmektedir.

Son 18 yılda işsizliğin artmasıyla birlikte toplumda gözle görülür bir şekilde gasp, hırsızlık, uyuşturucu ticareti, kadına şiddet gibi suçların gün geçtikçe artması sebebiyle bir çok gencimizin içler acısı halleri, ölümler ile sadece kendilerine değil uyuşturucu alabilmek için anne, baba, kardeş gibi en yakınlarına dahi ölüme varan şiddet uyguladıkları sosyal medya başta olmak üzere, yazılı ve görsel medyada görülmektedir.

28 Ocak 2020 tarihinde esas komisyon olarak İçişleri Komisyonu Başkanlığında Saat:15:30’da görüşülmeye başlanan ve 29 Ocak 2020 tarihinde tekrar toplanan komisyonun Çarşı ve Mahalle Bekçilerinin görevli oldukları mülki sınırlar içinde halkın güvenlik ve asayişini sağlamaya yönelik görev ve yetkilerini belirlemeye yönelik kanun teklifinde yer alan maddelerle ilgili olarak muhalefet şerhimiz şunlardır.

MADDELER ÜZERİNDE DEĞERLENDİRMELER

MADDE 1- Kanun teklifinde bekçiler için kullanılan “çarşı” ibaresinin, idare hukukunda, ceza hukukunda ve anayasa hukukunda bulunmaması sebebiyle bu ibarenin kanun teklif metninden çıkarılması ya da tanımının yapılması gerekmektedir.

MADDE 3- İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğünce yapılacak yazılı sınav sorularının Emniyet Genel Müdürlüğü sınav komisyonunca değerlendirilmesinde, geçmişte olduğu gibi aksaklıkların ve haksızlıkların meydana gelmemesi için optik okuyucu ile yapılması gerekmektedir.

Ayrıca yapılacak sözlü (mülakat) sınavında haksızlık ve hukuksuzluğun önüne geçilmesi, itirazların değerlendirilmesi aşamasında hakkaniyetin gözetilerek yerine getirilmesi, kamu vicdanında yara açılmaması için video kamere kaydı bulundurulması zorunluluğunun getirilmesi gerekmektedir.

MADDE 4- Göreve devam eden yahut ilk defa atanacak mahalle bekçilerinin atamaları, 657 sayılı Kanununun 72 nci maddesi uyarınca, hizmetlerin gereklerine, özelliklerine, Türkiye’nin ekonomik, sosyal, kültürel ve ulaşım şartları yönünden benzerlik ve yakınlık gösteren iller gruplandırılarak tespit edilen bölgeler arasında adil ve dengeli bir sistem için de yapılmalı.

Bu kanun teklifinde birçok eksik ve muğlak ifadelerin bulunmasının yanı sıra, bu maddede kanunun ruhu ile örtüşmemektedir. Çünkü mahalle bekçilerinin görevlerini zorunlu ve yer değiştirme suretiyle ifa etmesini düzenleyen bir husus yer almamaktadır. Ne var ki kamu görevi ifa edeceği belirtilen çarşı ve mahalle bekçilerinin kendi memleketlerinde ya da ikamet ettikleri bölgede görev yapmaya başlamaları yahut görev yaptıkları bölgede çok uzun süre çalışmaları idare hukukunun temel prensiplerinden olan idarenin tarafsızlığı ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Zira bu haliyle yasalaşacak bir düzenleme görev yapan bekçileri bölgede hâlihazırda bulunan şahsi ilişkileri yahut uzun süre görev yapmaları sayesinde edinecekleri şahsi ilişkileri hukuka aykırı olarak kullanmalarına sebebiyet verebilecektir. Buna ilave olarak siyasilerle hukuka aykırı bir iletişim kanalı oluşturmalarına ve tarafsız duruşlarını kaybetmelerine vesile olacaktır. Bu sebeplerle bekçilerin zorunlu yer değiştirme usulüyle görev yapmaları gerekli görülmektedir.

MADDE 6- Bu maddenin (ç) bendi ile bekçilere “Kamu düzenini bozacak mahiyetteki gösteri, yürüyüş ve karışıklıkların önlenmesi amacıyla genel kolluk kuvvetleri gelinceye kadar önleyici tedbirleri almak” yetkisi verilmek istenmektedir. Buradaki “önleyici tedbirlerin” kapsamı net olarak belirtilmelidir.

Yine bu maddenin (g) bendi açıklayıcı nitelikte değildir. Kaldırılması öngörülen 1966 tarihli Kanununun B fıkrasının birinci bendinin (e) ve (f) alt bentlerinde belirtildiği gibi daha açık ifade edilmesi gerekmektedir.

MADDE 7- Çarşı ve Mahalle Bekçilerine bir suç veya kabahatin işlenmesinin önlenmesi amacıyla kişileri veya araçları durdurabilme ve kimlik sorma yetkileri verilmesi amaçlanmaktadır. Bu Kanun ile bekçiler genel kolluk kuvvetlerine yardımcı kolluk olarak istihdam edilmektedirler. Bu sebeple çarşı ve mahalle bekçilerine durdurma ve kimlik sorma yetkisinin verilmesi sakıncalı görülmektedir. Çünkü halihazırda emniyet güçleri bu yetkiyi yeteri kadar yerine getirmektedir. Maddenin teklif metninden çıkarılmasının daha uygun olacağı kanaatindeyiz. Maddenin tamamına karşı olmamızın yanı sıra madde metninde muğlak ifadeler de bulunmaktadır.

Bu maddenin altıncı fıkrasında yer alan "... el ile dıştan kontrol dahil gerekli tedbirleri alabileceği düzenlenmektedir" ve " Yoklama ve sıvazlama, durdurma sırasında, bekçinin kontrol amaçlı yapabileceği işlemlerdendir" ifadeleri muğlak olduğundan açıklık getirilmelidir. Gece yarısı ailesiyle birlikte bir yere yaya ya da araçla giden erkek durdurulduğunda aranabilir fakat kadını erkek bekçi nasıl "yoklama ve sıvazlama yaparak kontrol amaçlı arama yapacak. Bu sebeple muğlak olan bu ifadenin açıklığa kavuşturulması elzemdir.

Ayrıca Anayasa'nın 17 inci maddesindeki "Tıbbi zorunluluklar ve kanun yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz" hükmü ile açıkça kadın-erkek cinsiyet ayrımı yapılmadan vücut bütünlüğüne dokunulamayacağı, dokunulmaz olduğu belirtilmektedir.

MADDE 9- Genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olmak üzere atanan bekçilerin genel kolluk kuvvetleri kadar silah kullanma yetkisine sahip olmasının sakıncalı olacağı öngörülmektedir. Bu sebeple silah kullanma yetkisi somut olayla orantılı olacak şekilde ve zaruri görülen hallerde verilmelidir.

MADDE 12- Maddenin üçüncü fıkrasında bekçilere kamu düzeni ve güvenliği ile alakalı yetki verilmektedir. Kamu düzeni ve güvenliği yetkisi hâlihazırda emniyet güçlerinde ve ilgili güvenlik güçlerinde iken bu yetkinin bekçilere de verilmesinin sakıncalı olacağı öngörülmektedir.

Ayrıca 6+1 sistemi ile bir haftada 6 gün çalışıp, 1 gün dinlenmeleri görev yapacak bekçilerin hem sağlık yönünden olumsuz etkileyeceği, evli olanların ise aile birliklerini zedeleyeceği öngörülmektedir. Bu sebeple 1+1 yani 1 gün çalışıp 1 gün dinlenmeleri uygun olacağı görüşünderiz.

Mehmet Metanet Çulhaoğlu

Adana

Ahmet Çelik

İstanbul

KİLİS MİLLETVEKİLİ MUSTAFA HİLMİ DÜLGER
İLE 55 MİLLETVEKİLİNİN TEKLİFİ

**ÇARŞI VE MAHALLE BEKÇİLERİ
KANUNU TEKLİFİ**

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve İstihdam

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı, çarşı ve mahalle bekçisi olarak istihdam edileceklerde aranan şartlara, çarşı ve mahalle bekçilerinin atama ve adaylık süreçlerine, görev ve yetkileri ile çalışma şekillerine ilişkin esasları düzenlemektir.

İstihdam

MADDE 2- (1) Genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olmak üzere, emniyet ve jandarma teşkilatları bünyesinde silahlı bir kolluk olarak çarşı ve mahalle bekçileri istihdam edilir.

(2) Emniyet ve jandarma teşkilatlarında istihdam edilen çarşı ve mahalle bekçilerinin amirleri meslek hiyerarşileri içinde tespit edilir.

İKİNCİ BÖLÜM

**Adaylarda Aranacak Şartlar, Sınav, Atama ve
Adaylık Süreci**

Adaylarda aranacak şartlar ve sınav

MADDE 3- (1) Çarşı ve mahalle bekçisi olarak istihdam edileceklerde; 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinde sayılan genel şartlar ile İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenen eğitim, yaş, sağlık ve fiziki yeterlilik gibi özel şartlar aranır.

(2) Çarşı ve mahalle bekçisi olarak istihdam edilmek için İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara göre yapılacak giriş sınavında başarılı olmak şarttır.

İÇİŞLERİ KOMİSYONUNUN KABUL
ETTİĞİ METİN

**ÇARŞI VE MAHALLE BEKÇİLERİ
KANUNU TEKLİFİ**

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve İstihdam

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı, çarşı ve mahalle bekçisi olarak istihdam edileceklerde aranan şartlara, çarşı ve mahalle bekçilerinin atama ve adaylık süreçlerine, görev ve yetkileri ile çalışmalarına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

İstihdam

MADDE 2- (1) Genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olmak üzere, emniyet ve jandarma teşkilatları bünyesinde silahlı bir kolluk olarak çarşı ve mahalle bekçileri istihdam edilir.

(2) Emniyet ve jandarma teşkilatlarında istihdam edilen çarşı ve mahalle bekçilerinin amirleri meslek hiyerarşileri içinde tespit edilir.

İKİNCİ BÖLÜM

**Adaylarda Aranacak Şartlar, Sınav, Atama ve
Adaylık Süreci**

Adaylarda aranacak şartlar ve sınav

MADDE 3- (1) Çarşı ve mahalle bekçisi olarak istihdam edileceklerde; 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 48 inci maddesinde sayılan genel şartlar ile İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenen eğitim, yaş, sağlık ve fiziki yeterlilik gibi özel şartlar aranır.

(2) Çarşı ve mahalle bekçisi olarak istihdam edilmek için İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikte belirlenen usul ve esaslara göre yapılacak giriş sınavında başarılı olmak şarttır.

(Kilis Milletvekili Mustafa Hilmi Dülger ile
55 Milletvekilinin Teklifi)

Atama ve adaylık süreci

MADDE 4- (1) Sınavlarda başarılı olan, görevini yapmaya engel olabilecek bir hastalık veya engeli bulunmadığı sağlık kurulu raporu ile tespit edilmiş bulunanlar emniyet veya jandarma teşkilatlarına İçişleri Bakanının onayı ile aday memur olarak atanırlar.

(2) Çarşı ve mahalle bekçilerinin adaylık süresi bir yıldan az iki yıldan fazla olamaz. Adaylık süresi içerisinde verilen temel ve hazırlayıcı eğitimlerde başarılı olanların asaleten atamaları yapılır.

(3) Adaylık süresi içinde temel ve hazırlayıcı eğitim devrelerinin her birinde başarısız olanlarla adaylık süresi içinde hal ve hareketlerinde memuriyetle bağdaşmayacak durumları, göreve devamsızlıkları tespit edilenlerin, aylıktan kesme veya kademe ilerlemesinin durdurulması cezası almış olanların memuriyetle ilişkileri İçişleri Bakanının onayı ile kesilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Görev ve Yetkiler

Halka yardım görevi

MADDE 5- (1) Çarşı ve mahalle bekçileri, görevli oldukları mülki sınırlar içerisinde halkın istirahat, sağlık ve selametini sağlamak bakımından;

a) Yolda hastalanan, kazaya uğrayan, düşüp kalan ve genel durumu itibarıyla yardıma muhtaç olanlara yardım etmek,

b) Yardıma ihtiyaç duyduğu değerlendirilen, şiddet mağduru veya şiddete ya da istismara uğrama riski taşıyan kadın ve çocukları, kimsesizleri, engellileri ve acizleri en yakın genel kolluk birimlerine teslim etmek,

c) Bir semt, yer, yol veya sokak sormak için başvuranlara gerekli bilgiyi vermek,

ç) Doğum, ölüm, hastalık, kaza, yangın veya afet gibi önemli ve acele haller sebebiyle, yapılacak yardım isteklerinden gücü dahilinde olanları öncelikle yerine getirmek,

(İçişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

Atama ve adaylık süreci

MADDE 4- (1) Sınavlarda başarılı olan, görevini yapmaya engel olabilecek bir hastalık veya engeli bulunmadığı sağlık kurulu raporu ile tespit edilmiş bulunanlar emniyet veya jandarma teşkilatlarına İçişleri Bakanının onayı ile aday memur olarak atanırlar.

(2) Çarşı ve mahalle bekçilerinin adaylık süresi bir yıldan az iki yıldan fazla olamaz. Adaylık süresi içerisinde verilen temel ve hazırlayıcı eğitimlerde başarılı olanların asaleten atamaları yapılır.

(3) Adaylık süresi içinde temel ve hazırlayıcı eğitim devrelerinin her birinde başarısız olanlarla hal ve hareketlerinde memuriyetle bağdaşmayacak durumları, göreve devamsızlıkları tespit edilenlerin, aylıktan kesme veya kademe ilerlemesinin durdurulması cezası almış olanların memuriyetle ilişkileri İçişleri Bakanının onayı ile kesilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Görev ve Yetkiler

Halka yardım görevi

MADDE 5- (1) Çarşı ve mahalle bekçileri, görevli oldukları mülki sınırlar içerisinde halkın istirahat, sağlık ve selametini sağlamak bakımından;

a) Yolda hastalanan, kazaya uğrayan, düşüp kalan ve genel durumu itibarıyla yardıma muhtaç olanlara yardım etmek,

b) Yardıma ihtiyaç duyduğu değerlendirilen, şiddet mağduru veya şiddete ya da istismara uğrama riski taşıyan kadın ve çocukları, kimsesizleri, engellileri ve acizleri en yakın genel kolluk birimlerine teslim etmek,

c) Bir semt, yer, yol veya sokak sormak için başvuranlara gerekli bilgiyi vermek,

ç) Doğum, ölüm, hastalık, kaza, yangın veya afet gibi önemli ve acele haller sebebiyle, yapılacak yardım isteklerinden gücü dahilinde olanları öncelikle yerine getirmek,

(Kilis Milletvekili Mustafa Hilmi Dülger ile
55 Milletvekilinin Teklifi)

d) Büyük tehlike arz eden yangın ve su baskını gibi afetlerde mahalle sakinlerini derhal uyarmak,

e) Toplum sağlığını ve güvenliğini tehdit eden bir hayvana rastlanıldığında verebileceği zararları engellemek için kişileri alandan uzaklaştırmak, ilgili genel kolluk ve belediyeyi durumdan haberdar etmek,

ile görevli ve yetkilidir.

Önleyici ve koruyucu görev ve yetkiler

MADDE 6- (1) Çarşı ve mahalle bekçileri;

a) Görev saatleri içinde görevlendirildikleri bölgede devriye hizmeti yürütmek,

b) Görev bölgeleri içinde bulunan konut, işyeri ve araçlar gibi malların korunmasında sahipleri tarafından noksan alınan tedbirleri tamamlattırmak,

c) Görev saatleri içerisinde vakıf oldukları şüpheli durum veya kişileri bağlı buldukları genel kolluk birimlerine bildirmek,

ç) Kamu düzenini bozacak mahiyetteki gösteri, yürüyüş ve karışıklıkların önlenmesi amacıyla genel kolluk kuvvetleri gelinceye kadar önleyici tedbirleri almak,

d) Görev bölgeleri içinde uyuşturucu madde imal edildiği, satıldığı veya kullanıldığından, kumar oynandığından ya da fuhuş yapıldığından şüphe edilen yerleri bağlı buldukları genel kolluk birimlerine bildirmek,

e) Kişilerin can, mal ve ırzına yönelik saldırı ve tehditleri önlemek ve genel kolluk kuvvetleri gelinceye kadar gerekli tedbirleri almak,

f) Mahalle sakinlerini etkileyen elektrik, su, doğalgaz, kanalizasyon gibi arızaları, bağlı bulunduğu genel kolluk birimleri ile ilgili kurum ve kuruluşlara bildirmek ve görevli ekipler gelinceye kadar gerekli önleyici tedbirleri almak,

g) Halkın sükun ve istirahatini bozanları ve başkalarını rahatsız edenleri engellemek,

ğ) Sokak, geçit ve meydanları tıkararak trafiğe mani olan taşıtları ve diğer engellerin kaldırılmasını sağlamak ve gerektiğinde bağlı bulunduğu genel kolluk birimlerine bildirmek,

(İçişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

d) Büyük tehlike arz eden yangın ve su baskını gibi afetlerde mahalle sakinlerini derhal uyarmak,

e) Toplum sağlığını ve güvenliğini tehdit eden bir hayvana rastlanıldığında verebileceği zararları engellemek için kişileri alandan uzaklaştırmak, ilgili genel kolluk ve belediyeyi durumdan haberdar etmek,

ile görevli ve yetkilidir.

Önleyici ve koruyucu görev ve yetkiler

MADDE 6- (1) Çarşı ve mahalle bekçileri;

a) Görev saatleri içinde görevlendirildikleri bölgede devriye hizmeti yürütmek,

b) Görev bölgeleri içinde bulunan konut, işyeri ve araçlar gibi malların korunmasında sahipleri tarafından noksan alınan tedbirleri tamamlattırmak,

c) Görev saatleri içerisinde vakıf oldukları şüpheli durum veya kişileri bağlı buldukları genel kolluk birimlerine bildirmek,

ç) Kamu düzenini bozacak mahiyetteki gösteri, yürüyüş ve karışıklıkların önlenmesi amacıyla genel kolluk kuvvetleri gelinceye kadar önleyici tedbirleri almak,

d) Görev bölgeleri içinde uyuşturucu madde imal edildiği, satıldığı veya kullanıldığından, kumar oynandığından ya da fuhuş yapıldığından şüphe edilen yerleri bağlı buldukları genel kolluk birimlerine bildirmek,

e) Kişilerin can, mal ve ırzına yönelik saldırı ve tehditleri önlemek ve genel kolluk kuvvetleri gelinceye kadar gerekli tedbirleri almak,

f) Mahalle sakinlerini etkileyen elektrik, su, doğalgaz, kanalizasyon gibi arızaları, bağlı bulunduğu genel kolluk birimleri ile ilgili kurum ve kuruluşlara bildirmek ve görevli ekipler gelinceye kadar gerekli önleyici tedbirleri almak,

g) Halkın sükun ve istirahatini bozanları ve başkalarını rahatsız edenleri engellemek,

ğ) Sokak, geçit ve meydanları tıkararak trafiğe mani olan taşıtların ve diğer engellerin kaldırılmasını sağlamak ve gerektiğinde bağlı bulunduğu genel kolluk birimlerine bildirmek,

(Kilis Milletvekili Mustafa Hilmi Dülger ile
55 Milletvekilinin Teklifi)

h) Yangın, deprem, su baskını gibi afet ve tehlikelerde genel kolluğu bilgilendirmek ve görevli ekipler gelinceye kadar gerekli önleyici tedbirleri almak,

ile görevli ve yetkilidir.

Durdurma ve kimlik sorma

MADDE 7- (1) Çarşı ve mahalle bekçileri, görev bölgesi ve çalışma saatleri ile sınırlı olmak kaydıyla kişileri ve araçları;

a) Bir suç veya kabahatin işlenmesini önlemek,

b) Suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek,

c) Hakkında yakalama emri ya da zorla getirme kararı verilmiş olan kişileri tespit etmek,

ç) Kişilerin hayatı, vücut bütünlüğü veya malvarlığı bakımından ya da topluma yönelik mevcut veya muhtemel bir tehlikeyi önlemek,

amacıyla durdurabilir.

(2) Durdurma yetkisinin kullanılabilmesi için makul bir sebebin bulunması gerekir. Süreklilik arz edecek, fiili durum ve keyfilik oluşturacak şekilde durdurma işlemi yapılamaz.

(3) Çarşı ve mahalle bekçisi, görevini yerine getirirken kendisinin çarşı ve mahalle bekçisi olduğunu belirleyen belgeyi gösterdikten sonra, durdurduğu kişiye durdurma sebebini bildirir ve durdurma sebebine ilişkin sorular sorabilir, kimliğini veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini isteyebilir. Bu kişilere kimliğini ispatlama hususunda gerekli kolaylık gösterilir. Belgesinin bulunmaması, açıklamada bulunmaktan kaçınması veya gerçeğe aykırı beyanda bulunması dolayısıyla ya da sair surette kimliği belirlenemeyen kişi tutularak durumdan derhal genel kolluk görevlileri haberdar edilir.

(4) Durdurma süresi, durdurma sebebine esas teşkil eden işlemin gerçekleştirilmesi için ihtiyaç duyulan makul süreden fazla olamaz.

(İçişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

h) Yangın, deprem, su baskını gibi afet ve tehlikelerde genel kolluğu bilgilendirmek ve görevli ekipler gelinceye kadar gerekli önleyici tedbirleri almak,

ile görevli ve yetkilidir.

Durdurma ve kimlik sorma

MADDE 7- (1) Çarşı ve mahalle bekçileri, görev bölgesi ve çalışma saatleri ile sınırlı olmak kaydıyla kişileri ve araçları;

a) Bir suç veya kabahatin işlenmesini önlemek,

b) Suç işlendikten sonra kaçan faillerin yakalanmasını sağlamak, işlenen suç veya kabahatlerin faillerinin kimliklerini tespit etmek,

c) Hakkında yakalama emri ya da zorla getirme kararı verilmiş olan kişileri tespit etmek,

ç) Kişilerin hayatı, vücut bütünlüğü veya mal varlığı bakımından ya da topluma yönelik mevcut veya muhtemel bir tehlikeyi önlemek,

amacıyla durdurabilir.

(2) Durdurma yetkisinin kullanılabilmesi için makul bir sebebin bulunması gerekir. Süreklilik arz edecek, fiili durum ve keyfilik oluşturacak şekilde durdurma işlemi yapılamaz.

(3) Çarşı ve mahalle bekçisi, görevini yerine getirirken kendisinin çarşı ve mahalle bekçisi olduğunu belirleyen belgeyi gösterdikten sonra, durdurduğu kişiye durdurma sebebini bildirir ve durdurma sebebine ilişkin sorular sorabilir, kimliğini veya bulundurulması gerekli diğer belgelerin ibraz edilmesini isteyebilir. Bu kişilere kimliğini ispatlama hususunda gerekli kolaylık gösterilir. Belgesinin bulunmaması, açıklamada bulunmaktan kaçınması veya gerçeğe aykırı beyanda bulunması dolayısıyla ya da sair surette kimliği belirlenemeyen kişi tutularak durumdan derhal genel kolluk görevlileri haberdar edilir.

(4) Durdurma süresi, durdurma sebebine esas teşkil eden işlemin gerçekleştirilmesi için ihtiyaç duyulan makul süreden fazla olamaz.

(Kilis Milletvekili Mustafa Hilmi Dülger ile
55 Milletvekilinin Teklifi)

(5) Durdurma sebebinin ortadan kalkması halinde kişilerin ve araçların ayrılmasına izin verilir.

(6) Çarşı ve mahalle bekçisi, durdurduğu kişi üzerinde veya aracında silah veya tehlike oluşturan diğer bir eşyanın bulunduğu hususunda yeterli şüphenin varlığı halinde, kendisine veya başkalarına zarar verilmesini önlemek amacıyla yönelik el ile dıştan kontrol dahil gerekli tedbirleri alabilir. Bu amaçla kişinin üzerindeki elbisenin çıkarılması veya aracın, dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin açılması istenemez.

Adli görev ve yetkiler

MADDE 8- (1) Çarşı ve mahalle bekçileri, suç işlenirken veya işlendikten sonra, henüz izleri meydanda iken;

a) Şüphelileri yakalamak,

b) Yakaladıkları şüphelilerin kendilerine veya başkalarına zarar vermelerini engelleyici tedbirleri almak,

c) Suç delillerinin kaybolmaması veya bozulmaması için gerekli muhafaza tedbirlerini almak,

ç) Varsa olayın tanıklarının kimlik ve adres bilgilerini tespit ederek genel kolluk birimlerine bildirmek,

ile görevli ve yetkilidir.

(2) Haklarında tutuklama veya yakalama kararı çıkarılmış kimseleri gördükleri takdirde yakalamak ve bağlı bulunduğu genel kolluk kuvvetlerine teslim etmek ile görevli ve yetkilidir.

Zor ve silah kullanma yetkisi

MADDE 9- (1) Çarşı ve mahalle bekçileri 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun 16 ncı maddesinde belirtilen zor ve silah kullanma yetkisini haizdir.

Genel kolluk kuvvetlerine yardım görevi

MADDE 10- (1) Çarşı ve mahalle bekçileri mevzuatla genel kolluk kuvvetlerine tevdi edilen görevlerde genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olurlar.

(İçişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

(5) Durdurma sebebinin ortadan kalkması halinde kişilerin ve araçların ayrılmasına izin verilir.

(6) Çarşı ve mahalle bekçisi, durdurduğu kişi üzerinde veya aracında silah ya da tehlike oluşturan diğer bir eşyanın bulunduğu hususunda yeterli şüphenin varlığı halinde, kendisine veya başkalarına zarar verilmesini önlemek amacıyla yönelik el ile dıştan kontrol dahil gerekli tedbirleri alabilir. Bu amaçla kişinin üzerindeki elbisenin çıkarılması veya aracın, dışarıdan bakıldığında içerisi görünmeyen bölümlerinin açılması istenemez.

Adli görev ve yetkiler

MADDE 8- (1) Çarşı ve mahalle bekçileri, suç işlenirken veya işlendikten sonra, henüz izleri meydanda iken;

a) Şüphelileri yakalamak,

b) Yakaladıkları şüphelilerin kendilerine veya başkalarına zarar vermelerini engelleyici tedbirleri almak,

c) Suç delillerinin kaybolmaması veya bozulmaması için gerekli muhafaza tedbirlerini almak,

ç) Varsa olayın tanıklarının kimlik ve adres bilgilerini tespit ederek genel kolluk birimlerine bildirmek,

ile görevli ve yetkilidir.

(2) Çarşı ve mahalle bekçileri haklarında tutuklama veya yakalama kararı çıkarılmış kimseleri gördükleri takdirde yakalamak ve bağlı bulunduğu genel kolluk kuvvetlerine teslim etmek ile görevli ve yetkilidir.

Zor ve silah kullanma yetkisi

MADDE 9- (1) Çarşı ve mahalle bekçileri 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun 16 ncı maddesinde belirtilen zor ve silah kullanma yetkisini haizdir.

Genel kolluk kuvvetlerine yardım görevi

MADDE 10- (1) Çarşı ve mahalle bekçileri mevzuatla genel kolluk kuvvetlerine tevdi edilen görevlerde genel kolluk kuvvetlerine yardımcı olurlar.

(Kilis Milletvekili Mustafa Hilmi Dülger ile
55 Milletvekilinin Teklifi)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Başka görevde çalıştırma yasağı

MADDE 11- (1) Çarşı ve mahalle bekçileri kolluk hizmet ve görevleri dışında her ne suretle olursa olsun çalıştırılmazlar.

Çalışma saatleri

MADDE 12- (1) Çarşı ve mahalle bekçilerinin haftalık çalışma süresi kırk saattir. Emniyet ve asayişin gerektirdiği durumlarda haftada bir gün istirahat verilmek kaydıyla bu süre artırılabilir.

(2) Günlük çalışma saatleri esas olarak güneşin batışı saatinden doğuşu saatine kadar olan zaman dilimini kapsayacak şekilde düzenlenir.

(3) Çarşı ve mahalle bekçileri güvenlik veya kamu düzeni ile görevi etkileyen zorunluluk halleri haricinde birinci ve ikinci fıkralarda belirtilen çalışma süresi ve saatleri dışında çalıştırılmaz. Güvenlik veya kamu düzeni ile görevi etkileyen zorunluluk hallerine ilişkin usul ve esaslar İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

Disiplin, ödül ve performans değerlendirme

MADDE 13- (1) Çarşı ve mahalle bekçilerinin disiplin, ödüllendirme ve performans değerlendirme işlemlerinde istihdam edildikleri genel kolluk kuvvetine göre emniyet ya da jandarma hizmetleri sınıfı mensuplarına uygulanan hükümler uygulanır.

Yönetmelik

MADDE 14- (1) Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmeliklerle belirlenir.

Değiştirilen hükümler

MADDE 15- (1) 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 36 ncı maddesinin “VIII - JANDARMA HİZMETLERİ SINIFI” başlıklı bendinde yer alan “ve uzman jandarmaları” ibaresi “, uzman jandarma ile çarşı ve mahalle bekçilerini” şeklinde değiştirilmiştir.

(İçişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Başka görevde çalıştırma yasağı

MADDE 11- (1) Çarşı ve mahalle bekçileri kolluk hizmet ve görevleri dışında her ne suretle olursa olsun çalıştırılmazlar.

Çalışma saatleri

MADDE 12- (1) Çarşı ve mahalle bekçilerinin haftalık çalışma süresi kırk saattir. Emniyet ve asayişin gerektirdiği durumlarda haftada bir gün istirahat verilmek kaydıyla bu süre artırılabilir.

(2) Günlük çalışma saatleri esas olarak güneşin batış saatinden doğuş saatine kadar olan zaman dilimini kapsayacak şekilde düzenlenir.

(3) Çarşı ve mahalle bekçileri güvenlik veya kamu düzeni ile görevi etkileyen zorunluluk halleri haricinde birinci ve ikinci fıkralarda belirtilen çalışma süresi ve saatleri dışında çalıştırılmaz. Güvenlik veya kamu düzeni ile görevi etkileyen zorunluluk hallerine ilişkin usul ve esaslar İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmelikle belirlenir.

Disiplin, ödül ve performans değerlendirme

MADDE 13- (1) Çarşı ve mahalle bekçilerinin disiplin, ödüllendirme ve performans değerlendirme işlemlerinde istihdam edildikleri genel kolluk kuvvetine göre emniyet ya da jandarma hizmetleri sınıfı mensuplarına uygulanan hükümler uygulanır.

Yönetmelik

MADDE 14- (1) Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar İçişleri Bakanlığınca çıkarılan yönetmeliklerle belirlenir.

Değiştirilen hükümler

MADDE 15- (1) 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 40 ıncı maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinin “II- Emniyet mensupları” başlıklı alt bendine aşağıdaki (5) numaralı sıra eklenmiştir.

“5. Çarşı ve mahalle bekçileri 60”

(Kilis Milletvekili Mustafa Hilmi Dülger ile
55 Milletvekilinin Teklifi)

(2) 10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununun 13 üncü maddesine birinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Jandarma Hizmetleri Sınıfında yer alan çarşı ve mahalle bekçileri hakkında, Emniyet Hizmetleri Sınıfında yer alan emsali çarşı ve mahalle bekçilerinin mali ve sosyal hakları aynı usul ve esaslar çerçevesinde uygulanır. Bunlar hakkında birinci fıkranın ikinci cümlesi uygulanmaz.”

Yürürlükten kaldırılan Kanun ve atıflar

MADDE 16- (1) 14/7/1966 tarihli ve 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

(2) Mevzuatta 772 sayılı Kanuna yapılan atıflar bu Kanuna yapılmış sayılır.

Geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bu Kanunla çıkarılması öngörülen yönetmelikler bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren altı ay içinde çıkarılır.

(2) Bu Kanuna göre düzenlenecek yönetmelikler yürürlüğe konuluncaya kadar, mevcut yönetmeliklerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

Yürürlük

MADDE 17- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 18- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

(İçişleri Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

(2) 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 36 ncı maddesinin “VIII - JANDARMA HİZMETLERİ SINIFI” başlıklı bendinde yer alan “ve uzman jandarmaları” ibaresi “, uzman jandarma ile çarşı ve mahalle bekçilerini” şeklinde değiştirilmiştir.

(3)10/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununun 13 üncü maddesine birinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Jandarma Hizmetleri Sınıfında yer alan çarşı ve mahalle bekçileri hakkında, Emniyet Hizmetleri Sınıfında yer alan emsali çarşı ve mahalle bekçilerinin mali ve sosyal hakları aynı usul ve esaslar çerçevesinde uygulanır. Bunlar hakkında birinci fıkranın ikinci cümlesi uygulanmaz.”

Yürürlükten kaldırılan Kanun ve atıflar

MADDE 16- (1) 14/7/1966 tarihli ve 772 sayılı Çarşı ve Mahalle Bekçileri Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

(2) Mevzuatta 772 sayılı Kanuna yapılan atıflar bu Kanuna yapılmış sayılır.

Geçiş hükümleri

GEÇİCİ MADDE 1- (1) Bu Kanunla çıkarılması öngörülen yönetmelikler bu Kanunun yayımı tarihinden itibaren altı ay içinde çıkarılır.

(2) Bu Kanuna göre çıkarılacak yönetmelikler yürürlüğe konuluncaya kadar, yürürlükteki yönetmeliklerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunur.

Yürürlük

MADDE 17- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 18- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.